

ПРАВОСЛАВНО СЛОВО

„Аз съм с вас през всички дни
до свършека на света. Амин.“
(Мат. 28:20).

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА
СТАРОСТИЛНА ЦЪРКВА

БРОЙ 1-4
януари — декември
год. XXII — 2014 г.

10 години от кончината на
изумения Серафима (Ливен)

Из живота на Българската Православна Старостилна Църква

Великят водосвет на празника Богоявление в катедралния храм „Успение Богородично“, 19 януари (6 януари ст. ст.) 2014 г.

Панихида за приснопамятния архимандрит Серафим (Алексиев) в Княжевския манастир „Покров Богородичен“, 26 януари (13 януари ст. ст.)

Причастяване по време на св. Литургия в Неделята на митаря и фарисея, 9 февруари (27 януари ст. ст.)

Св. Литургия за празника Сретение Господне, 15 февруари (2 февруари ст. ст.)

Акатист към Пресвета Богородица. 19 февруари (6 февруари ст. ст.)

Освещаване на мед на празника на свщчк. Харалампий, Неделя на Страшния съд, 23 февруари (10 февруари ст. ст.)

Начало на св. Литургия за престолния празник на храма „Св. Серафим Софийски“ в Княжевския манастир, 26 февруари (13 февруари ст. ст.)

Преждеосвещена Литургия в петък на първата седмица от Великия пост, 7 март (22 февруари ст. ст.)

Великият вход на светата Литургия в Неделя на Православието, 9 март (24 февруари ст. ст.)

Малкият вход на св. Литургия в Неделя четвърта на Великия пост, 30 март (17 март ст. ст.)

Утрения с четене на целия велик покаен канон на св. Андрей Критски, 2 април (20 март ст. ст.)

Утрения с четене на акатиста към Пресвета Богородица, 4 април (22 март ст. ст.)

Великят вход на празника Благовещение на Пресвета Богородица, 7 април (25 март ст. ст.)

Причастяване по време на св. Литургия за празника Вход Господен в Йерусалим, 13 април (31 март ст. ст.)

Утрения на Велики петък с четене на 12-те евангелски четива за Христовите страдания

Велики петък. Малко поветерие с канон „Плач на Пресвета Богородица“

Велики петък вечерта, 18 април (5 април ст. ст.) – утрения на Велика събота с Опело Христово

Велика събота, 19 април (6 април ст. ст.). Освецаване на хляб и вино в края на св. Литургия

Пасха Христова в катедралния храм „Успение Богородично“, София

Вечерно богослужение на Пасха с четене на Евангелие

Пасхално литийно шествие в Светли понеделник, 21 април (8 април ст. ст.)

Престолният празник на храм „Живоприемен източник“, гр. Сандански, Светли петък, 25 април (12 април ст. ст.)

Света Литургия на Томина неделя, катедрален храм „Успение Богородично“, 27 април (14 април ст. ст.)

С водосвет и първа копка започна строежът на административна сграда на Българската Православна Старостилна Църква до катедралния храм „Успение Богородично“, 28 април (15 април ст. ст.)

Обща снимка след края на св. Литургия за престолния празник на храма „Св. Георги Победоносец“, гр. Стамболийски. 6 май (23 април ст. ст.)

Св. Литургия в храма „Св. Димитрий Сливенски“ в Неделя трета след Пасха, на Разслабения, 11 май (28 април ст. ст.)

Престолен празник на параклиса „Св. св. Кирил и Методий“ при храма „Св. св. Седмочисленици“, Благоевград. 24 май (11 май ст. ст.)

Полиелей на бдението за празника Възнесение Господне, катедрален храм „Успение Богородично“, 29 май (16 май ст. ст.)

ОФИЦИАЛЕН РАЗДЕЛ

СВЕЩЕНИЯТ СИНОД НА ЦЪРКВАТА НА ИСТИНСКИТЕ ПРАВОСЛАВНИ ХРИСТИЯНИ В ГЪРЦИЯ И СВЕЩЕНИЯТ СИНОД НА ПРОТИВОСТОЯЩИТЕ СЕ ОБЕДИНИХА

През третата седмица на Великия пост бе осъществено дългоочакваното и многожелано обединение между двата Синода на Истинно-православната Църква в съседна Гърция с най-много клирици и вярващи: а именно Синода под председателството на архиепископ Калиник (Сарангонулос) и Синода на противостоящите под председателството на митрополит Киприан II, с който нашата поместна Църква е в каноническо общение. Обединението бе обявено на Общо съвещание на двата Синода във вторник, 18 март 2014 г. След това събитие вече съществува само един Синод на Гръцката Църква на истинските православни християни под председателството на Негово Блаженство архиепископ Калиник. Архиереите от бившия Синод на противостоящите са пълноправни членове на този Синод.

Богословска основа на това обединение е еклесиологичният документ под название „Истинската Православна Църква срещу ереста на икуменизма – догматически и канонически въпроси“.

В петък, 21 март, този документ беше

приет и от Руската Православна Църква за граница и от Румънската Православна Старостилна Църква и бе подписан от техни представители.

В неделя, 23 март, Неделя Кръстополонна, в манастира „Св. Николай“, в Пеанѝа, Атика бе отслужена света Литургия от гръцките архиереи, съвместно с представители на Руската Православна Заггранична Църква и Румънската Православна Старостилна Църква. Литургията бе оглавена от Негово Блаженство архиепископа на Атина и на цяла Гърция Калиник и от Негово Високопреосвещенство Агатангел, Ню-Йоркски и Източно-Американски митрополит, Таврически и Одески архиепископ, председател на Архиерейския Събор и Синод на Руската Православна Заггранична Църква.

На тези две съвместни прояви Българската Православна Старостилна Църква не беше представена поради все още неразрешените въпроси от църковно-административен характер в отношенията между Българската Православна Старостилна Църква и Църквата на истинските православни християни в Гърция.

СФОРМИРАН Е АРХИЕРЕЙСКИ СИНОД НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА СТАРОСТИЛНА ЦЪРКВА

Както е известно, Българската Православна Старостилна Църква е самоуправляваща се. Прегвиг на катакомбния период на нейното служение и особеностите на обстоятелствата у нас тя години наред бе оглавявана от един архиерей. На свое редовно заседание от 6 ноември (24 октомври, ст. ст.) 2014 г. Църковният съвет на Българската Православна Старостилна Църква единодушно реши да бъде сформиран неин архиерейски Синод под председателството на Негово Преосвещенство епископ Фотий. За целта Съветът взе решение управляващият архиерей да се обърне към председателя на Руската Православна Загранична Църква, Негово Високопреосвещенство митрополит Агатангел с молба Архиерейският Синод на Заграничната Църква да благослови двама архиереи от нейния състав да получат статут на временни членове на Синода на Българската Православна Старостилна Църква. Митрополит Агатангел и архиереите от Заграничния Синод откликнаха положително на отправената от наша страна молба и ни оказаха безкористна братска подкрепа. С указ на Негово Преосвещенство епископ Фотий № 01 от 18 декември (5 декември ст. ст.) 2014 г. и съгласно Решение № 5 от 6 ноември (24 октомври, ст. ст.) 2014 г. на Църковния съвет е формиран архиерейски Синод на Българската Православна Старостилна Църква с председател Негово Преосвещенство Триадицкия епископ Фотий и временни членове Техни Преосвещенства Кишиневския и Молдавски архиерейски епископ Георги и Ишимския и Сибирски епископ Никон.

София, 21 декември (8 декември ст. ст.) 2014 г.

Кратки биографични бележки

Кишиневският и Молдавски архиерейски епископ Георги (Кравченко) е роден на 10 април 1971 г. в Украйна. Има висше образование по специалността психология; завършил е и Одеската духовна семинария. Приема монашество на 13 февруари 1993 г., през същата година е ръкоположен в

дяконски и свещенически сан в манастира „Успение Богородично“ в Одеса, а на 16 април 1999 г. е възведен в игуменски сан. На 23 юли 2002 г. се присъединява към Руската Православна Загранична Църква. Избран е за викариен епископ от пастирското съвещание на Таврическо-Одеската епархия. Изборът е утвърден от Временното висше църковно управление (ВВЦУ) на Руската Православна Загранична Църква (РПЗЦ). На 18 май 2008 г. е ръкоположен е за Болградски епископ и е избран за секретар на ВВЦУ. На Петия всезаграничен събор през ноември 2008 г. е избран за член на Светия Синод на РПЗЦ и за негов секретар, а също и за управляващ архиерей на Болградската епархия. На 10 ноември 2011 г. е избран за управляващ архиерей на Кишиневската епархия. На 23 май 2012 г. е възведен в архиерейски сан.

* * *

Ишимският и Сибирски епископ Никон (Йост) е роден през 1971 г. През 1990-те години приема монашество и е ръкоположен в дяконски и йерейски сан. Присъединява се към РПЗЦ по дълбоко вътрешно убеждение, основано на принципно несъгласие с вероучителните, каноническите и нравствените простъпки, станали органична част от етоса на Московската патриаршия. На 11 юли 2007 г. е назначен за архиерейски наместник на Централния руски админи-

стративен окръг на Сибирската епархия. На заседание на Архиерейския Събор на РПЗЦ от 27 април 2010 г. е избран за викарен епископ на Ишимската и Сибирска епархия. Ръкоположен е за епископ на 2 май 2011 г. в храма „Св. архангел Михаил“ в Одеса. На 10 ноември 2011 г. е избран за управляващ архиерей на Ишимската и Сибирска епархия. През ноември 2014 г. е назначен от Архиерейския събор за постоянен член на Светия Синод и за управляващ на Западно-Европейската епархия.

СВЕТООТЕЧЕСКИ НАСТАВЛЕНИЯ

Свещеноизповедник Виктор,
епископ Глазовски

ПИСМО ДО БЛИЖНИЯ

(По случай 80-годишнината от
неговата кончина)

Кратка животописна бележка

Бъдещият свещеноизповедник, Глазовският епископ Виктор е роден на 21 май 1878 г. в село Золотое, Саратовска губерния в семейството на църковния певец Александър Алексеевич Островидов и съпругата му Анна Ивановна. В светото Кръщение получава името Константин, тъй като се родил на празника на светите равноапостолни Константин и Елена. Той е второто дете в семейството – от петима братя и две сестри. Завършва последователно Камишинското духовно училище (1893), Саратовската духовна семинария (1899) и Казанската духовна академия (1903) със степен кандидат на богословието.

През 1903 г. приема монашеско пострижение, възведен е в сан йеромонах и е назна-

чен за настоятел на Свето-Троицкото общежително подворие на Саратовския Спасо-Преображенски манастир в град Хвалинск. Провежда мисионерска дейност сред старообрядците и чувашите.

От 1905 г. до 1908 г. служи в Руската духовна мисия в Йерусалим. След като се завръща в Русия през 1909 г., е назначен за инспектор на Духовното училище в град Архангелск. На 15 октомври 1909 г. е зачислен в братството на Александро-Невската лавра в Санкт-Петербург. През месец ноември 1910 г. е назначен за игумен на Зеленецкия манастир „Света Троица“ в Санкт-Петербургска епархия, като е възведен в сан архимандрит. Там служи до 1918 г., когато е назначен за наместник на Александро-Невската Лавра в Санкт-Петербург.

На 8 януари 1920 г. е ръкоположен за епископ Уржумски, викарий на Вятска епархия. През месец май същата година е арестуван за първи път от съветските власти, освободен е в началото на месец ноември. От септември 1921 г. е епископ Глазовски, викарий на Вятска епархия. Постоянно пребивава в губернския център, град Вятка (сега – Киров).

Епископ Виктор води енергична борба срещу обновленското движение и узурпацията на властта в Руската Православна Църква от обновленците, за което е арестуван от властите на 25 август (12 август ст. ст.) 1922 г. На 23 февруари (10 февруари ст. ст.) 1923 г. е осъден на три години заточение в малко село в Наримския край, Томска губерния – на хиляди километри на изток в Сибир и на 400 км от най-близката жп линия.

След като през 1926 г. срокът на заточението изтича, архиереят се завръща в град Вятка, но още на 14 май същата година отново е арестуван и интерниран за три години в град Глазов. В съответствие с новото си местопребиваване той е назначен за епископ на новообразуваната Ижевска и Вотска епархия, както и за временно управляващ Вятска епархия.

След излизането на известната т. нар. „Декларация“ на митрополит Сергей (Страгородски) от 29 юли (16 юли ст. ст.) 1927 г. епископ Виктор се обявява решително срещу прокламираната в нея нова църковна политика, подчиняваща Църквата на богоборната власт. През декември същата година той, заедно с подкрепящите го духовенство и миряни от двете му епархии, прекратява църковно общение със Синода на митрополит Сергей.

На 4 април 1928 г. епископ Виктор е арестуван в град Глазов и е изпратен за три години в известния Соловецки лагер. Преди освобождаването му от лагера през 1931 г.

делото му е „преразгледано“ и той е осъден на нови три години заточение в Северния край, в град Онега. На 13 декември 1932 г. отново е арестуван и осъден на три години заточение. Изпратен е в отдалеченото село Нерица, Уст-Цилемски район (сега – в република Коми). Там заболява тежко от менингит и на 2 май 1934 г. се престава в Господа.

Глазовският епископ Виктор е прославен с решение на Архиерейския Събор на Руската Загранична Църква през 1981 г. Паметта му се празнува на 2 май (19 април ст. ст.) и на празника Събор на руските новомъченици и изповедници. На 1 юли (18 юни ст. ст.) 1997 г. мощите на светия изповедник са намерени нетленни в село Нерица, след като са престояли 63 години в бластистата почва на селското гробище.

ПИСМО ДО БЛИЖНИТЕ

Пазете се, да се не прелъстите.
(Лука 21:8)

Благодатта на нашия Господ Иисус Христос да бъде с всички вас!

Възлюбени мои приятели!

С голяма скръб в сърцето ще ви разкажа за новата лъжа, с която дяволът иска да увлече християнските души в пътя на гибелта, като ги лиши от благодатта на вечното спасение. И тази лъжа – уви! – за нас, грешните, е много по-горчива от първите три – на живоцърковниците, обновленците и григорианите¹, чието безумие без усилие

1. Обновленството е разколническо движение в Руската Православна Църква, възникнало още през XIX в., а официално – след Февруарската революция през 1917 г. То си поставя за цел да „обнови Църквата“ посредством антиканонични промени в нейното управление, либерализиране на християнския морал, промени в църковно-богослужбения живот и др.

Живоцърковниците са една от основните групи в обновленството. Възникването и дейността на т.

беше видно за всички, докато гибелността на последната лъжа не всеки може да схване; това е особено трудно за онези, чиито умове и сърца са насочени към земните неща, заради които хората обикновено се отричат от Господа. Но нека всички разберат, че последната декларация – възвание на митрополит Сергей от 16/29 юли тази година е явна измяна на Истината (Иоан. 14:6).

„Кого предадоха подписалите «възванието» и от кого се отрекоха...“ (срв. Деян. 3:13)? Те се отрекоха от Светата Православна Църква, която винаги във всичко е чиста и свята и няма в себе си *нетно*, или *порок*, или *нещо подобно* (Еф. 5:27). Те произнесоха над нея открита присъда пред целия свят, тя е вързана от тях и предадена на „външните“ за поругаване като злодейка, като престъпница, като изменница на своя най-свят Жених Христос – вечната Истина, вечната Правда. Какъв ужас!...

Светата Църква, която Господ *си придоби* от този свят *със Своята кръв* (Деян. 20:28) и която е Негово тяло (Кол. 1:24), а за всички нас – дом на вечното благодатно спасение от този живот-гибел – сега тази Божия Христова Църква се приспособява да служи

нар. „Жива Църква“ (1922-1935 г.), както и на другите обновленски организации, става с активното съдействие на ГПУ, което се стреми да унищожи Православната Църква в Русия. За мащабите му може да се съди по факта, че в средата на 1920-те години повече от половината архиереи преминават към „Живата Църква и повече от енориите на Руската Църква се оказват в ръцете на живоцърковниците.

Григорианите са именувани членовете на т. нар. Григорианския разкол (официално название – Временен висш църковен съвет), наречен така по името на неговия създател и пръв ръководител, Свердловския архиепископ Григорий (Яцковски). Този разкол възниква в края на 1925 г., отново с поддръжката на ГПУ, под предлог да бъде възстановено колегиалното управление в РПЦ и да се ликвидират последствията от „бедствията“, които уж се били появили при едноличното управление на патриаршеския местопазител Крутицкий митрополит Петър – бел. прев.

на интереси не само чужди за нея, но даже и напълно несъвместими с нейната божественост и духовна свобода. „Мнозина... християни *постъпват като врагове на кръста Христов* – казва Апостолът – *те мислят за земното* (политиката), като забравят, че *наше-*

то живемлице е на небесата (Филип. 3:18-20), *защото тук нямаме постоянен град, но бъдещия търсим* (Евр. 13:14). И какво обединение би могло да има между Божията Църква и гражданската власт, каквато и да е тя, след като целите на дейността на [всяка гражданска власт] са изключително от материално-икономическо естество и макар да е възможно да бъдат външно морални, но са чужди на вярата в Бога или дори са враждебни на Бога. В същото време целите на дейността на Църквата са изцяло духовно-нравствени и чрез вярата в Бога извеждат човека отвъд пределите на земния

живот, та чрез Божията благодат да бъдат постигнати вечните небесни блага. *Не знаете ли, че приятелството със света е вражда против Бога? Който, прочее, поиска да бъде приятел на света, враг става на Бога* (Иак. 4:4).

Оттук Църквата Христова по самата си същност никога не може да бъде каквато и да е политическа организация, защото в противен случай престава да бъде Църква Христова, Църква Божия, Църква на вечното спасение. И ако сега чрез това „Възвание“ Църквата се обединява с гражданската власт, то това не е просто външно маневриране, но заедно с тежкото поругаване, с унищожаването на Православната Църква, тук е извършен и огромният грях на отричане от Истината на Църквата, който грях не може да бъде оправдан с постигането на каквито и да е земни блага за Църквата. Не ми казвай, че по този начин се образува Централно управление и се образуват местни управления, и се получава наглед външно спокойствие на Църквата или, както казва

„Възванието“, „законно съществуване на Църквата“ – това и подобни на него неща са обичали да говорят и всички, които по-рано са били увличани от дявола да отпаднат от Православната Църква. Каква полза, ако самите ние, които сме станали и се наричаме храмове Божии (2 Кор. 6:16), станем гнусни и омерзителни в Божиите очи, а получим външно управление? Нека нямаме никакво управление, а да се скитаме даже без да имаме къде глава да подслоним, подобно на тези, за които някога е казано: *скитаха се в овчи и кози кожи, лишавани, оскърбявани и измъчвани (тия, за които светът не беше достоен), скитаха се по пустини и планини, по пещери и земни пропасти* (Евр. 11:37-38). Но нека по пътя на такива страдания да се запазят душите на православните в благогата на спасението, от която се лишават всички уловени от дявола с подобни външни предлози. *Горко на света от съблазните, защото съблазни трябва да дойдат; предстои всяка душа да бъде изпитана и всяко място отсято, за да се отдели зърното от сламата, макар и в неголямо количество, тъй като избраните* [Мат. 20:16] са малко, както е казал Господ; *обаче горко на оногova човека, чрез когото съблазън дохожда* (Мат. 18:7). Ние пък, мои приятели, да не създаваме съблазън в Божията Църква, за да не бъдем осъдени от Божия Съд.

Пазете се да ви не прелъсти някой, защото мнозина ще дойдат в Мое име ... и ще прелъстят мнозина – предупреждава Господ [Мат. 24:4-5]. А светият Апостол с грижа за нас казва: *Гледайте, колко внимателно трябва да постъпвате: не като неразумни, а като мъдри, като скъпите времето, защото дните са лукави* (Еф. 5:15-16).

Да не ожесточи Господ и сърцата на подписалите „Възванието“, но да се покаят и обърнат и да се очистят греховете им. А ако това не стане, то да пазим себе си от общение с тях, като знаем, че общението с увлечените е наше собствено отричане от Христос Господ.

Приятели мои, ако истински вярваме, че извън Православната Църква човек не може да се спаси, то когато бива изопачавана нейната истина, не можем да оставаме безразлични, нейни нощни почитатели, а трябва да изповядваме пред всички истин-

ността на Църквата. А че другите, дори да са безчислено множество, дори да са най-висшите йерарси, остават равнодушни и даже могат да приложат спрямо нас заплахите си, в това няма нищо учудващо. Та нали и по-рано нерядко се е случвало – и преди четири години стана така – отпадналите от истината да свикват събори и да наричат себе си Божия Църква, и грижейки се наглед за правилата, да поставят под запрещение непочинилите се на тяхното безумие, но всичко това са правила за свой позор и за своя вечна гибел.

Но верен е Господ, Който ще ви утвърди и запази от лукавия. А Господ да насочи сърцата ви към любов Божия и търпение Христово (2 Сол. 3:3-5).

Декември 1927 г.

Епископ В[иктор] Г[лазовски]

Превод от руски език.

Польский М., протопресв. Новые мученики Российской. Т. 2., Джорданвилъ, 1957, с. 75-76. Машинописно копие, иззето при ареста на благочинния на I-ви окръг на Вятска епархия Иван Попов (ГАСПИ КО. Ф. 6799. Оп. 8. Д. 10267. Т. 1. С. 4. Вл. 9). Източник: <http://www.eshatologia.org/292-pismo-k-blizhnim-episkopa-viktora-ostrovidova.html>.

Думите в квадратни скоби [] са добавени от преводача, за да се предаде по-ясно на български смисълът на съответното словосъчетание като част от изречението или за да се обозначи съответното място на цитиран от автора библейски текст.

ЖИТИЕ И СТРАДАНИЕ НА СВЕТИ ГЕОРГИ СОФИЙСКИ НАЙ-НОВИ

До наше време не е достигнало българско житие на великомъченик Георги Софийски Най-нови. Сведенията за него черпим от житието на св. Николай Софийски, написано от неговия съвременник дякон Матей Граматик, както и от съставената наскоро след това от неизвестен книжовник „Беседа вкратце похвална за светите нови добропобедни мъченици, пострадали от измаилтяните в Сардикийския град, наречен София“, и двете публикувани от видния славист Полихроний Сырку¹. За този светец се споменава и в канона на св. Николай Софийски, написан от „тах Андрей“ около 1556 г., в който всеки пети тропар е посветен на тримата софийски мъченици, просияли през XVI в. – св. Георги Софийски Нови, св. Николай Софийски и св. Георги Софийски Най-нови². В Русия е запазено в различни преписи житие на св. Георги Софийски Нови, съставено от новгородския йеромонах Илия по разказите на йеромонах Митрофан и монах Прохор от Атон. Те посетили Новгород през 1538-1539 г. и разказали на тогавашния Новгородски и Псковски митрополит Макарий³ за положението на

християните в поробените от турците земи, като за пример дали живота и мъченическата кончина на новия мъченик Георги. Въз основа на сигурните данни от житието на св. Георги Софийски Нови, написано от неговия сподвижник отец Пейо, мнозина учени смятат, че всъщност руското житие се отнася в по-голяма степен за най-новия софийски мъченик с името Георги, като сведенията в него са смесени с тези за близкия по време и едноименен нему мъченик, също пострадали в София⁴.

Ще се опитаме да изложим житието на св. Георги Най-нови като се базираме на гореспоменатите два български източника и като се опитаме да вземем от руското житие онова, което очевидно не се отнася за св. Георги Нови.

Свети Георги се родил от благочестивите родители Иван и Мария, едни от най-видните граждани на София. До късна възраст те нямали деца и горещо се молили на светия великомъченик Георги в неговия храм да им изпроси чедо, като при това раздавали милостиня на бедните. Когато

1. Сырку П. А. Очерки изъ исторіи литературныхъ сношеній болгаръ и сербовъ въ XVI-XVIII вв.: Житіе св. Николая Новаго софійскаго по единственной рукописи XVI в. СПб., 1901, с. 27-143; Похвала новымъ софійскимъ мученикамъ – Пак там, с. 144-157.

2. Кожухаров С. Тах Андрей – един незабелязан химнописец от XVI в. – В: Старобългарска литература. Кн. 18. София, 1985, с. 152, 154-159; Същият. Проблеми на старобългарска поезия. Т. 1. София, 2004, с. 264, 271-277.

3. По-късно Московски митрополит (1542-1563). На Новгородската категра от 1526 г. През 1529 г. започва труд по събиране и систематизация на житията на празнуваните в Руската Църква светци, който продължава 12 г. и има за свой плод така наречените Велики чети-минеи. През 1547 и 1549 г., вече като Московски

митрополит, провежда два събора за канонизиране на руски светци. Това е свързано с огромна работа по издирване и написване на жития, съставяне на служби, в която той включил много духовни лица. Събирането на житията на светците и тяхното прославяне е едно от основните направления на широкообхватната дейност на светител Макарий.

4. Ключевский, И. Житія русскихъ святыхъ какъ историческій источникъ. М., 1871. – Цит. по Паскалева, К. Свети Георги Софийски (Опит за идентификация на тримата софийски мъченици). С., 2001 г.; Снегаров, Ив. История на Охридската архиепископия-патриаршия отъ пагането ѝ подъ турцитѣ до нейното унищожение (1394-1767 г.). Т. 2., София, 1932, с. 572.; Левскийски епископ Пармений. Жития на български светци. Т. 1. С., 1974, с. 129-131.

Бог чул молитвите и им дал син в тяхната старост, те горещо Му благодарили. Нарекли своя син Георги и се постарали да го възпитат в дълбока вяра и книжна премъдрост. Понеже той се отличавал с висок ръст и хубост, агаряните искали да го привлекат към своята вяра.

На 25-годишна възраст той вече бил осиротял откъм баща и турците взели да го придумват да приеме мохамеданството и да остави вярата в Разнатиа. „Не погодбава – казвали те, – бидейки толкова красив, да пребиваваш в християнската вяра“. И започнали да навиват чалма на главата му. Св. Георги укорил тяхната вяра и казал, че няма да се откаже от Христа. След това захвърлил чалмата им на земята и я стъпнал с нозе, а на себе си рекъл: „О, Георги, защо стоиш? Христос те призовава. Ето нощта на този живот отминава и геният се приближава. Временно преминава, а вечните блага пребивават без край. Ето време за подвиг. Тичай към предстоящия подвиг, докато Женихът не затвори дверите, да не би да чуеш Неговия глас: „Махнете се от мен, не ви познавам!“ Тогава нечестивите се изпълнили с гняв и като грабнали светеца, го завели при съдията.

Там започнали да го клеветят, че хули техния закон и тяхната вяра. Съдията се удивил на високия му ръст и на красотата му и взел да го ласкае: „Много съм слушал за теб от видни мъже, че укоряваш нашата благочестива и всемогъща вяра. Нашата вяра се докосва до чистите по мисли и възпламенява сърцата им с любов, дава добро течение на живота и дългоденствие. Затова не се бави, не погубвай красотата си и храбривия взор, и наслаждаването от тази сладка светлина. Подчини се на заповедта на падишаха и изпълни волята му, защото много царства му се подчиниха. И ще бъдеш началник на воеводите във великия град София и ще получиш много чест и дарове от султана. Християнската вяра, която е достойна за смях, отхвърли, а приеми преданията и законите на Мохамед. Тогава с нас, като наш близък брат и най-приятен от човеците, ще наследим живот.“

Докато нечестивецът говорел това, мъченикът се молел на Господа. Сетне се

обърнал към кадията със следните думи: „Мислиш, че с ласкания ще ме увещаеш да се отрека от моя Христос? Да не бъде! Да не дава Господ това някога да ми гоиде на ум! Този замисъл е на врага на истината, на твоя баща – сатаната. Той е влязъл в теб, като те е намерил за достоен за себе си съсъд, и чрез теб говори с мен, като се опитва да ме заблече в пагуба и да ме подтикне да се отрека от истинния Бог. По-добре ти самия разбери от мен тайнството на Истината, отхвърли Мохамедовите предания за лъжливи закони и се удостой да станеш син на светлината, като приемеш свето Кръщение.“ С тези думи Георги издигнал очи и ръце към небето и извикал с пълен глас: „Да не бъде да се отрека от Тебе, Христосе, с Безначалния Ти Отец и Пресветия Дух, сега и всякога и во веки веков. Амин!“

Съдията се вбесил и заповядал да го съблекат и да донесат неокастрени пръти. Отново го призовал да се отрече от Христа, като го заплашил с мъки и смърт. Мъченикът обаче му казал да започва по-бързо, защото той е готов да приеме с радост мъките заради любовта си към Христа. Тогава мъчителят заповядал на четирима войници да го бият с прътите. Мъченикът търпял и не издавал никакъв вик, а само се молел с думите на Псалмопевеца: „Побързай, Боже, да ме избавиш, побързай, Господи, да ми помогнеш...“ Побоят бил така жесток, че започнали да хвърчат части от плътта на светеца, а земята се обагрила с кръв. А той благодарил на Бога, че го е удостойл да страда за Неговото име. Мъките били толкова силни, че накрая гласът му изчезнал.

Когато се мръкнало, го хвърлили в тъмницата като бездушен труп. А кадията свикал съвет, за да решат на какви най-страшни мъки да подложат св. Георги. Един жесток мъчител предложил да изрежат ивици в плътта му от коленете до шията и да забият в тях запалени лоени свеци. Всички се съгласили със злорадство.

На сутринта кадията заповядал, ако Георги е още жив, да го изведат на съдилището. Светецът се появил със светло лице и радостно сърце, а кадията се чудел как изобщо душата му е още в него. Заплашил го с нетърпими мъки. А мъченикът чрез Светия

Дух се облякъл в ревност и сила, гръзновено станал изповедник на Светата Троица, като предпочел смъртта за Христа пред временния живот. Затова отвърнал: „Прави каквото искаш. Аз съм готов да страдам за името на моя Христос до сетния си гръх. За мене животът е Христос, а смъртта – придобивка (Филип. 1:21). Нищо не може да ме отлъчи от любовта Христова – нито скръб, нито притеснение, нито меч, нито огън и други подобни на тях (срв. Рим. 8:35).“ Тогава мъчениелят заповядал да режат цялото му тяло с ножове от главата до нозете, а мъченикът бил като непоколебим стълб, призовавайки Бога на помощ. Когато запалили лоените свещи и ги сложили в тялото му, то не се виждало от пламтящия огън. Плътта му започнала да се топи като восък, а кръвта му се лее на земята. Разтопената от горенето лой се вливала в раните му. Мъчениелят заповядал да го водят през целия път. Повели Христовия мъченик, а той се молил с псаломските думи: „Господи, чуй молитвата ми...“ и „Който живее под покрива на Всевишния, той обитава под сянката на Всемогъщия, и казва Господу: Ти си мое прибежище, защита моя, Бог мой, Когото се уповавам!...“

Събрал се много народ. Християните плачели и ридали. А някои от тях, като виждали жестоките мъки, заедно с неверниците му викали: „Георги, бъди милостив към себе си и пощади младостта си. Можеш някъде другаде да отидеш да живееш, защото поднебесното пространство е широко. Подчини се на султана. А ние скоро ще те изцелим от раните.“ Светецът отвръщал на мюсюлманите: „Вие ли сте ми целители? Христос е Целителят на душата и тялото.“ А на християните казвал: „Защо се присвещавате към техния нечестив съвет и ми говорите такива неща? Ще получите по-голямо осъждане за този грях от неверните. Ако не умрем сега, то всячески някога ще умрем; поне да послужим на Христа. Защото моят Христос казва в Евангелието: *Който Мене признае пред човеците, ще призна и аз*

него пред Моя Отец, Небесен (Мат. 10:32). Пътят е кратък, а животът – маловременен.“ Накрая вбесените мъчители го грабнали и го понесли извън града, за да го обесят.

Докато стоял под бесило и се молил, мъченикът предал духа си в Божиите ръце. При все това нечестивците решили да го обесят, за да изпълнят заповедта на кадията. Според неговото нареждане тялото му трябвало да виси непогребано три дни, за да изтлее. Но въпреки топлината на напичащото слънце и на намиращата се наблизо пещ за желязна руда, то останало нетленно. Свещеното и многострадално тяло на мъченика било като благоуханна цъфтяща роза и изглеждало безсмъртно и живо, а светозарното му лице било оросено с някаква свещена влага, която благоухала.

Майката на мъченика, която преди това го укрепявала в страданията за Христа, през цялото време стояла под бесило, презърнала нозете на светеца, държала ги в скута си и ги целувала, молейки се Господ да прибере и нея. Подир три дни протопрезвитерът на съборната църква „Св. Георги“ отишъл при съдията с подкуп и изпросил мъчениковите мощи за погребение. След като съдията се съгласил, протопрезвитерът отишъл при митрополита и му разказал за всичко. А митрополитът заедно със свещениците и мнозина вярващи отишли, взели тялото и побързали да го погребат до църквата „Св. Георги“, понеже се боели да не би безбожниците да посегнат на мъченическото тяло. През нощта от земята, където били падали капки от кръвта на мъченика, започнала да сияе светлина. Мъченикът пострадал на 26 май⁵, а на 40-тия ден от неговото славно увенчаване преминала във вечния живот и боголюбивата му майка, която била погребана близо до него.

Относно годината на кончината на св. Георги историческите сведения са про-

5. Това са данните в руското житие. Според дякон Матей Граматик той е пострадал по жътвено време.

тиворечиви. Според руското житие на св. Георги Нови Софийски, в което данните за двамата последни софийски мъченици с това име са преплетени, светецът е бил умъртвен през 7022 г. от сътворението на света, т.е. през 1514 г. от Рождество Христово, в дните на Софийския митрополит Йеремия⁶, който е бил такъв до 1522 г. В житието на св. Георги Нови Софийски, написано от поп Пейо обаче, макар да са дадени много примери за мъченически подвиг, никъде не става дума за друг пострадал в София мъченик с името Георги, а едва ли той би пропуснал да го спомене, ако наистина е пострадал само няколко месеца по-рано. Дякон Матей Граматик пък повествува, че св. Николай Софийски е бил свидетел на неговото мъченичество, а се предполага, че св. Николай е дошъл в София не по-рано от 1530 г. Със сигурност мъченичеството на светеца трябва да се отнася в периода между тази година и годината на написване на житието му – 1538. Левкийският епископ Партений допуска, че в руското житие при преписването може да е сбъркана 1534 с 1514 г. Ала в житието, както в оригинала му, така и в преписите, годината е датирана според летоброенето от сътворението на света, а не от Рождество Христово, което прави това предположение необосновано. По този начин годината на кончината на мъченика остава неуточнена и е предмет на продължаващи научни дискусии.

Векове наред е съществувала традиция на 26 май да се ходи на гроба на новомъченика до някогашната съборна църква „Св. великомъченик Георги Кападокийски“ (ротондата). Днес мястото на гроба е отбелязано с паметна плоча. Обичаят се е пазил дори след като църквата е била превърната в джамия („Пол джамия“)⁷. До четридесетте години на XX-ти век от лобното място на светеца до Ротондата всяка година в деня на паметта му се е провеждало литийно шествие. Лобното място на св. Георги Най-нови, понастоящем се намира в двора на Александровска болница, при ъгъла

на сегашните ул. „Св. Георги Софийски“ и бул. „Пенчо Славейков“. Там е имало голям каменен кръст с уточняващ надпис, който няколко години след 1944 г., поради руск да бъде унищожен, е прибран от столични свещеници в олтар на енорийския храм „Св. Георги Победоносец“ на бул. „Св. Патриарх Евтимий“⁸. Сега недалеч от мястото на мъченическата кончина на светеца в негова чест е издигнат параклис, чиято първа копка е била направена още през 1913 г., но поради многото исторически превратности до построяването и освещаването му се стига едва век по-късно.

Мнозина болни съобщават, че са получили изцеление след молитва към светеца⁹. Интересен факт е също, че при опустошителната градушка в София на 8 юли 2014 г., когато всички сгради в Александровска болница са пострадали, единствено параклиът на св. Георги Най-нови, заедно с цветната градинка около него, са останали непокътнати от стихията¹⁰.

По молитвите на славния великомъченик Георги Софийски, Най-нови, Господи Иисусе Христе, спаси ни и ни помилвай!

Използвана литература:

1. Мучение Георгия Новога Софийскаго, составленое псковскимъ иеромонахомъ Ильей въ 1539 г. съ заимствованіями изъ того же „Мученія“ Цамблака, по сборнику собранія свяц. о. Теофила Генецакаго 1552 г. – В: Яцимирскій, А. Из исторіи славянској проповѣди въ Молдавіи и Влахиі. – Памятники древнѣй письменности и искусства, СЛХІІІ, М., 1906, с. 90-109.

2. Дякон Матей Граматик. Мъчение на св. Никола Нови Софийски. – В: Стара българска литература. Т. 4., С., 1986, с. 317-319.

3. Паскалева, Костадинка. Свети Георги Софийски (Опит за идентифициране на тримата софийски мъченици). С., 2001 г.

расофорна монахиня Елисавета (Хитова)

8. <http://alexandrovka.com/display.php?bg/Житие>.

9. <http://georgisofiiiski.alle.bg/p/увеличават-се-свидетелствата-за-застъпничество-на-св-георги-софийски-най-нови/>.

10. <http://georgisofiiiski.alle.bg/p/храм-св-георги-софийски-най-нови-е-единствената-неповредена-сграда-в-парка-на-александровска-болница-след-градушките/>

6. Константинополски патриарх Йеремия I е бил Софийски митрополит между 1513 и 1522 г.

7. Виж по-подробно у: Паскалева, К. Пос. съч., с. 5.

ВЕРНОСТТА НА МАТУШКА ИГУМЕННИЯ СЕРАФИМЪТ (ЛИВЕН) КЪМ ДУХОВНИТЕ ЗАВЕТИ НА СВЕТИТЕЛ СЕРАФИМЪТ КАТО ПОДВИГ В УСЛОВИЯТА НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ ТОТАЛИТАРИЗЪМ

Духовният пример на светител Серафим Софийски

Духовната връзка между светител Серафим Софийски и матушка игуменния Серафима (Ливен) е толкова съществена, че не е възможно да се говори за нейния живот, без да се говори за светител Серафим. Нещо повече – когато молехме Матушка да ни разкаже за себе си, тя винаги отклоняваше молбата и започваше да ни разказва за светител Серафим, когото уподобяваше на духовен орел, издигнал се във висините на Духа. Затова вярваме, че няма да се отклоним от темата, ако първо разкажем накратко за светителя, за духовните начала в живота му, които Матушка бе възприела дълбоко в сърцето си и които бяха станали и нейни духовни начала.

Светител Серафим е чист, самороден духовен бисер, даден от Бога на верните в трудните и объркани години на ХХ в. Още като младеж в него се проявява дивното съчетание на твърда, безкомпромисна принципност с необикновено смирение и кротост. Дълбоко принципните си позиции той отстоява, като действа кротко, но с непохватна твърдост. При това мотивацията му е същностна и е основана на опитно духовно познание. Светител Серафим винаги е бил чужд на всяко приспособленство и конюнктурно съглашателство. Тази му принципност твърде често го поставяла сам срещу течението, правела го обект на враждебност и клевети. Но заради любовта към истината той с готовност приемал от Господа този кръст, наред с кръста на

духовната самота, на която сякаш бил обречен в постоянните си борби за чистота на вярата.

Той е сам сред архиереите на Първия църковен събор на руските бежанци в Сремски Карловци (1921 г.), когато настоява да бъде разобличен от църковния форум т. нар. християнски социализъм като особено вредна идеология, увлякла мнозина руски църковни дейци. При това светител Серафим не се позовава на политически говори. Към въпроса той подхожда светогледно, посочвайки пълната противоположност между социалистическото и християнското учение, която се разкрива в коренно различното им отношение към човешката личност и към нейния път на развитие.

Седемнадесет години по-късно, на Втория църковен събор на руските бежанци (1938 г.), светител Серафим в свой доклад¹ отново призовава да бъде произнесено църковно осъждане на човекоцентричния хуманизъм и възникналата на негова почва социалистическа идеология – лъжеучения, представяни на вярващите за сродни с християнските идеали. Светителят ги разобличава като основа, върху която в Русия са избуяли безброй религиозно-философски заблуди, в това число и софийната ерес, както и нечуваното богоборство, потопило страната в кръв.

Още много са борбите на светител Серафим в защита на Църквата и чистотата

1. Архиепископ Серафим Богучарский. Доклад „О нравственной основѣ софянства“. — В: Деянія Второго Всезарубежного Собора Русской Православной Церкви за границей съ участиємъ представителей клира и мирянь, состоявшегося 1/14 – 11/24 августа 1938 года въ Сремскихъ Карловцахъ въ Югославию, с. 177. Белград, 1939.

на вярата. През 20-те години на миналия век той защитава православно учение за изкуплението, изопачавано от неправилните възгледи на митр. Антоний (Храповицки). През 1928 г. осуetyава опита на евлогийанския разкол да привлече руските енории в България. Масонските кръгове сред руската емиграция не му прощават това енергично противодействие и го обсапват с клевети и хули. Не след дълго светителят ще послужи на светото Православие и с труда си против софийната ерес. Това ще повдигне срещу него нова вълна от нападки и хули, но той ще остане непоколебим, защото единствен двигател в борбата му е любовта към Спасителя, към Неговата Църква и към чистотата на светата православна вяра. По отношение на всички враждебни на Православието явления и учения, светител Серафим ще действа като **съвест** на Православната Църква – неуморима и безкомпромисна.

На Събора през 1938 г. светител Серафим пръв сред присъстващите архиереи издига категоричен глас срещу каквото и да е участие на представители на РПЗЦ в икуменическото движение. Като основа на доводите си против такова участие, считано от някои представители на Събора за „мисионерско“, той полага необоримия довод, че истинско обединение може да има само в истината и върху основата на богатия живот, т. е. само в лоното на Православната Църква, където такъв живот е възможен. Православната истина се открива единствено чрез богатта на Светия Дух – онова, което икуменическото движение няма и за което не може дори да има понятие. Ето защо – изтъква пред Събора светителят – обединението в истината по пътя на икуменическото движение е неосъществимо, а средствата, предлагани от това движение за постигане на тази цел, са недопустими за Православната Църква.

През Втората световна война, въпреки трудните условия, светител Серафим усилено работи върху богословския си сборник „Изопачаване на православната истина в руската богословска мисъл“, където събира своите студии, защитаващи чистотата на вярата. Наред със споменатото учение

за изкуплението на митр. Антоний (Храповицки) тук са анализирани и разобличени неправилното учение за спасението на митрон. Сергей (Страгородски), нехристиянското виждане за царството Божие на проф. прот. Светлов, посочена е и недопустимостта Православната Църква да се обвързва материално с организации, чужди на Православието. Мнозина последователи на споменатите неправилни учения и практики изразяват неодобрението си спрямо този богословски труд. Ала светител Серафим търси не човешкото одобрение, а единствено Истината, каквото и да му струва това. Любовта към Истината – това е неизменният двигател на неговите трудове и действия.

През 1944 г. Червената армия приближава Балканите. Архиерейският Синод на РПЗЦ се оттегля на Запад, а светител Серафим остава при паството си, като смята това за свой дълг. Той няма никакво намерение да се приспособява към обстановката, да променя църковната си позиция или антикомунистическите си възгледи. Доброволен мъченик, той действа – както винаги – по съвест. И както винаги търси Божията воля, за да ѝ се покори. Божият промисъл му отрежда да послужи със сетните си сили на верните в нашата страна. Вероятно големият авторитет на светителя тук става причина той да бъде оставен временно като Управляващ руските православни общини в България. Това му дава възможност да участва в Московското съвещание на представители на Православните църкви през 1948 г., на което прочита своите знаменателни доклади срещу икуменизма и в защита на автентичния църковен календар. В този последен период от живота си светителят прави постъпки и за откриването на девическа обител, където ще събере свои духовни чеда. Осемдесет дни след кончината му Покровската обител е официално открита и започва своя път през годините под ръководството на неговата духовна дъщеря Матушка Серафима (Ливен). Заветите на светителя стават духовна основа, върху които тя изгражда живота си. Божият

промисъл ще я преведе през редица трудни обстоятелства. В тях ще се проявят необикновената ѝ твърдост и принципност в следването на тези завети. По всичко това, както и по духовната самота, сред която тя ще ги отстоява, матушка изумения Серафима ще се уподоби на светител Серафим, ще се яви негово вярно и предано во Христe чедо.

Семейство Андрей и София Ливен

Под въздействието на какви други фактори се изгражда личността на матушка Серафима? Несъмнено в много голяма степен това са нейните родители Андрей и София Ливен.

С времето, прекарано в Русия, в имението на техни сродници в Сочи, са свързани първите духовни спомени на бъдещата изумения Серафима. Около масата в просторния хол баща ѝ Андрей Александрович разказва на роднински деца, сред които е и големият мусин Саша, жития на светци, учи ги на Символа на вярата. Олечка все още не е сред слушателите – смятат я за малка. Тя си играе недалеч върху килима, но внимателно се заслушва в гумите на баща си. Те необяснимо пленяват сърцето ѝ, повече от която и да е интересна приказка. Урокът свършва, децата се връщат към игрите, а малката Оля продължава да повтаря край масата: „Верую во единаго Бога Отца Вседержителя... и во единаго Господа Иисуса Христа, Сына Божия...“

Още в детска възраст Олечка проявява удивителна безхитростност и своеобразна детска принципност. Например, в играта „Познай какво съм си избрал“ тя всякога си избира синия цвят и небесно синята незабравка. Децата забелязват постоянния ѝ избор и всеки път го „отгатват“. Така Олечка винаги е сред „победените“, но това не я смуцава. Когато я съветват да си избере други цветове и цветя, за да „спечели“

в играта, тя кротко отговаря: „Не, не! Аз точно тези обичам!“

Всемејството децата от ранна възраст са възпитавани на християнски добродетели. Матушка Серафима разказваше следния случай с по-малката ѝ сестра Дария, впоследствие монахиня Екатерина². Като дете тя много лесно се обиждаше и плачела. Баща ѝ Андрей Александрович ѝ обяснил, че когато човек се обижда, върши грях, защото проявява самолюбие, тоест, показва, че обича себе си повече, отколкото Бога. При следващото мъмрене по повод детски каприз

София Александровна Ливен с децата си в Италия, 1920 г.

Дарочка стиснала устни и не заплакала. После много сериозно казала на баща си: „Мне неприятно, но я телплю“ („На мен ми е неприятно, но аз търпя.“). Така тригодишното момиченце направило съзнателен опит да пребори самолюбивия плач.

След като гражданската война разделя Андрей Александрович от София Александровна и трите им деца, Господ по Своя чуден промисъл ги събира на остров Антигона в Мраморно море. Заедно с голяма група роднини те временно отсягат в Италия, където се ражда четвъртото им дете – Елена. В този труден момент ги подпомага княгиня Зинаида

Юсупова, кръстница на София Александровна. Матушка Серафима разказваше, че „тъотя Зинаида“, както я наричали сродниците ѝ, била изключително милосърдна и духовно усетлива жена. Тя притежавала голямо богатство в чужбина, но абсолютно всичко раздала на нуждаещи се емигранти. Починала през 1939 г. в пълна бедност, в студена квартира, без средства да си плати дори газта. Такова голямо било нейното милосърдие, че тя изобщо не помислила за себе си, макар в Русия да живеела в голям разкош. Подобни живи примери се запечатали дълбоко в чувствителната гуша на Олга Андреевна.

2. Монахиня Екатерина (Ливен) (1917-1997). Живяла в женския манастир на РПЦЗ „Ново Дивеево“, Спринг Вали, САЩ.

От Италия всички роднини на Андрей и София Ливен заминават за Франция, за да търсят там препитание и да уредят живота си. Андрей Александрович обаче желае да живее по-близо до своето Отечество и споделил със София Александровна, че му е по сърце да замине сам за България, където да устрои пристан за семейството си, за да може всички да се съберат там. От България го канели да работи в Земския съюз, чиято главна дейност тогава била подпомагане на руските бежанци. Освен това Андрей Александрович заедно със свой познат правел планове да наемат в София малка печатница и да се занимават с издателско дело. Матушка София Александровна с готовност го подкрепила в желанието му, макар че Франция предлагала по-добри условия за живот, отколкото България, изпаднала в тежко положение като победена страна в Първата световна война.

Заселване на семейството в България

Както видяхме, большевишката революция променя из основи външния живот на семейство Андрей и София Ливен. Доскоро притежатели на значителни материални богатства, в България те винаги ще живеят като наематели, без свой дом, без осигурена издръжка. Ала благодарение на вътрешната си духовна нагласа и двамата ще приемат това с християнско търпение и великодушие. До края на дните си те ще са обречени на бедно емигрантско съществуване, но ропотът и озлобението никога не ще свият гнездо в благородните им души. Въпреки трудните обстоятелства, през които Господ ги води към спасение, те достойно носят кръста си и намират сили да подкрепят с доброжелателност, състрадание и житей-

ска находчивост мнозина изпаднали в беда свои съотечественици. Така теготата от сиромашията, сред която расте малката Олга със своите сестри и братя, се стопява пред топлината на духовното богатство, носено в сърцата на техните родители.

През 1921 г. бъдещият отец Андрей пристига в София, а не след дълго тук идва и цялото му семейство. Същата година за управляващ руските православни общини в България е назначен епископ Серафим (Соболев).

Светител Серафим в руското училище „Въздвижение на честния Кръст“ в Пещера. На рамото му е опряла глава Олга Ливен.

Андрей Александрович се запознава с него и е покорен от богатните му дарования. Така той става негов предан духовен син. Още от Русия той е жагувал за духовното и сега го намира в щедра мяра в лицето на любвеобилния архиерей. На него Андрей Александрович поверява не само собствената си душа, но и духовното ръководство на цялото си семейство.

Скоро след първите разговори с владика Серафим малката Олга с неприсъща за седемгодишно дете сериозност съобщава на родителите си, че е негова послушница и че ще стане монахиня. По-нататъшният ѝ живот доказва, че това не е било детско увлечение, а свято решение, вдъхнато от Божията благодат. Срещата с епископ Серафим се оказва съббоносна и за Андрей Александрович. Светлейшият княз³ по природа е щедро надарен – свири добре на цигулка и китара, има прекрасен глас, пише стихове, говори западни езици, на всякакви светски теми е интересен събеседник, но той винаги помни гадения още в Русия свой обет да стане свещеник. Но когато споделя с владика Серафим съкровеното си желание, светителят му казва, че не може да бъде свещеник, защото пуши. Андрей Александрович действително бил

3. Светлейши княз – дворянска титла в Русия, която започнала да се дава за особени лични заслуги от XVIII в. насетне.

дългогодишен страстен пушач. И става нещо удивително. В същия миг той се отказва от пушенето и повече никога не се връща към него. А до тогава всички молби на София Александрова и децата му оставали напразни. Такова дълбоко доверие и любов към светител Серафим проявил съвсем светският наглед княз Андрей Ливен.

За същото говори и друга знаменателна случка от живота му, за която ни е разказвала матушка Серафима. Още в Русия Владика Серафим заболял от туберкулоза. През 1923 г., вече в България, състоянието му силно се влошило и той легнал така изтощен от болестта, че животът му се намирал в опасност. И тогава Андрей Александрович започнал да се моли: „Господи, запази владиката, той е нужен на Църквата! Вместо него вземи мене!“ И какво се случило? Още на следващия ден, той се разболял до смърт. Установили, че има тежко възпаление на белите дробове, което се развивало светкавично. А белите дробове били слабото място на отец Андрей още от Русия. Приели го в болницата на доктор Берзин⁴. Състоянието му било толкова тежко, че д-р Берзин, който бил лекар с голям опит, разпоредил денонощно дежурство и подготвил София Александровна за най-лошото: „Длъжен съм да Ви предупредя – казал ѝ той, – че съпругът Ви едва ли ще доживее до утрешния ден...“ Тогава София Александровна изпратила да съобщят това на светител Серафим. Той, макар да лежал болен на легло, застанал на колене и започнал да се моли: „Господи, запази ми го! Той ми е нужен!“ И изпратил да кажат на София Александровна, че на Андрюша (както го наричал светителът) трябва веднага да се направят венду-

зи. Дежурната сестра силно се възпротивила: „Вие сте се побъркала! – казала тя на София Александровна. – Той агонизира и, ако почна да му правя вендузи, в ръцете ми ще умре!“ Но София Александровна настояла на своя отговорност да изпълнят заръката на светител Серафим. Направили му вендузи... На другия ден идва лекарят, убеден, че болният е починал, а вместо това го вижда да седи бодър на леглото и да се усмихва... Доктор Берзин не повярвал на очите си. И

Протоиерей Андрей Ливен,
1924 г.

сигурно имал право се удивлява, защото всички разбирали, че станалото превишава естествения ход на нещата и болният е получил чудодейно изцеление по молитвите на праведния владика...

Много скоро Андрей Александрович се оттегля от светската дейност и чрез ръцете на светител Серафим приема богатата на свещеническото служение. Цялото семейство живее изключително с живота на Църквата. През тези години Ольга и по-големият ѝ брат Александър учат в руското училище „Въздвижение на честния Кръст“ в Пещера.

Негов попечител е светител Серафим. Той често посещава тамошните възпитаници и присъства на изпитните сесии. За емигрантските деца, раснещи в недовимък и скърби, срещите със светителя носят голяма радост. Богатият живот на праведния архиерей и неговата дългогодишна педагогическа практика са му открили достъпа към младите души. Неговите ласкави слова и беседи ги стоплят и остават в тях незаличими впечатления. Духовно надарена, Олечка ги запечатва в сърцето си. Уроците по закон Божий и молитвата в храма са нейни любими занимания.

През 1926 г. отец Андрей е назначен за секретар на Епархийския съвет при руските православни общини в България. До края на живота си той остава неуморим помощник на светител Серафим в административната работа по енориите.

4. Д-р Роберт Берзин (1887 – 1950), избягал от болшевишка Русия латвийски хирург, полиглот, който работел необикновено бързо и неуморно (извършвал от 3 до 7 операции дневно). Той създава и ръководи близо 20 години болницата на Руския Червен кръст в София на ул. „Искър“ 59.

Пред корпуса на „старшите“ на ул. „Донжон“ в Бруноа: в центъра – принцеса Ирина, пред нея – княз Михаил Романов, отдясно на принцеса Ирина – Олга Ливен

Учение във Франция

През 1926 г. възниква благоприятен случай дванадесетгодишната Олга да продължи безплатно образованието си във Франция, където се открива руско девическо училище-пансион под попечителството на великата княгиня Ирина Павловна⁵. Духът в пансиона е подчертано православен, добре е застъпено изучаването на руската история, литература и култура. Тук Олга учи пет години, които имат важно значение за нейното духовно развитие. Преподавателките и възпитателките са от средите на руската емиграция, повечето от тях са възпитанички на известни учебни институти в Русия. Те са внимателни и грижовни към децата⁶, но все пак Олга расте далеч от обичните си родители. Дори през лятната ваканция тя няма възможност да се върне в България поради липса на средства. През цялото ѝ петгодишно пребиваване във Франция само веднъж отец Андрей успява да я посети, жертвайки последната семейна реликва – цялните венчални пръстени.

След време тук идват да се учат и двете по-малки сестри на Олга – Дария и Елена, едната от които постоянно боледува, а другата е невероятна палавница. Така Божият промисъл отрежда на Олга не само да живее без родителски грижи и топлина, но и сама

нежно да бди над други деца. Това развива в нея силно чувство за отговорност, жертвеност, себеотрицание, което сетне се проявява през целия ѝ живот. Олга с радост се лишава от любими за децата лакомства, за да ги даде на по-малките. А когато Елена, заради непоносимите ѝ лудории, е изпратена да живее в отдалечен квартал на Париж, Олга редовно я посещава, изминавайки пеша дългия път през града, тъй като няма пари за билети. През лятото върви по пътя боса, за да пази обувките си, чиито прогупчени подметки е „закърпила“ с уличен асфалт. Въпреки това тя никога не се оплаква и не тревожи околните.

По природа Олга е крайно стеснителна, деликатна и състрадателна. Откъсната от най-близките ѝ по сърце хора – родителите си и светител Серафим – тя с голямо благоговение пази техните заръки. В чуждата ѝ по дух Франция никога не забравя, че е послушница на светител Серафим и дъщеря на свещеник. Олга обича да се учи. Увлечат я математиката, историята, литературата, но неин любим предмет винаги остава „Закон Божий“. За щастие по този предмет тя има забележителен преподавател – известният протоiereй Георги Спаски⁷. Въпреки своя жив ум, всестранни способности и богата душа, Олга е скромна, чужда на амбиции, тщеславие и егоизъм. Природната си стеснителност тя съчетава с гружелюбие и отзивчивост. Към околните е внимателна и грижовна, готова е винаги да съчувства, да помогне, да утешава. Нейната по-малка съученичка от пансиона – Людмила Яковлева – си спомня как Олга я утешавала, когато в началото тя силно тъгувала за родителите си, и как веднъж мъдро я защитила от детските подигравки. Людмила била от бедно семейство и майка

7. Протоiereй Георги Спаски (1877-1934). Като главен свещеник на Черноморския флот взема участие в Поместния Събор на Руската Православна Църква през 1917-1918 г. През 1921 г. заедно с флота се евакуира в Тунис, откъдето по-късно попада във Франция. Там преподава богословие и Закон Божий успоредно със свещеническото си служение. Умира от сърдечен разрыв, докато четя лекцията си „За догмата“ – тя била уводна в цикъл от лекции, в които той възнамерявал да направи критически анализ на религиозно-философските и богословски трудове на свои съвременници.

5. Дъщеря на великия княз Павел Александрович, братовчед на св. мъченик император Николай II.

6. Първият випуск, в който се учи Олга Андреевна, се състои само от 8 момичета.

**Протоіерей Георги
Спаски**

се радва, когато я носи, а те, като възпитани деца, трябва да бъдат внимателни помежду си и да не наскърбяват никого.

Годините, прекарани от Олга във Франция, съвпадат с разгара на евлогвианския разкол. В Париж почти всички руски енории остават подчинени на митрополит Евлогий, а вярващите, които запазват общение с Руската Загранична Църква, се черкуват в отделен храм. Пансионът е обгрижван от духовенството на разколниците, но Олга Ливен със своята съученичка Таня Акимова не посещават евлогвианските служби, а ходят сами в храма на Заграничния Събор. Така още от детските си години Олга се учи да проявява църковно съзнание и принципност.

През тези години се случила и следната детска история. Един младеж, от братовчедите на Матушка, който живеел във Франция, точно по това време избягал от родителите си с влак, без билет през границите, и стигнал до Сърбия, където постъпил в манастир. Тогава Олга и Таня решили по своему да последват неговия пример – да се качат на влак, да отидат в Русия и там да учат хората на Закон Божий. Написали в много екземпляри символа на Вярата, тропарите на главните празници и още някои текстове, наредили „материалите“ си в куфарче и приготвили прощални писма към своите близки. Олга написала на светител Серафим: „Владико свети, Вие, разбира се, ще ни разберете... Отиваме да помагаме на нашия страдащ народ в Русия...“. Таня написала подобно писмо до баща си, защото майка ѝ живеела в пансиона, където преподавала

и собственоръчно ушила за нея грубовата шуба, която предизвикала смях у съучениците ѝ. Момичето се огорчило до плач. Тогава Олга кротко възпряла децата и им обяснила, че без да разбират, те дълбоко нараняват Аюга, защото шубата е скъп подарък от нейната майка и, естествено, тя

математика. В навечерието на заплануваното бягство Таня предала двете писма на своята майка, като я помолила на другия ден да ги изпрати – едното на баща ѝ, а другото в България. Но майка ѝ усетила нещо съмнително и още същата вечер прочела двете писма. После извикала момичетата и много ласкаво им обяснила цялата несъстоятелност на тяхното детско начинание. „И с това – завършваше Матушка, – се приключи нашето «спасяване» на Русия.“

Матушка казваше, че през цялото време желала монашество и никога не се е съмнявала, че ще стана монахиня. През поста заедно с Таня не пели песни и винаги си определяли някакви „подвизи“. Не ядели десерт. Матушка събирала сладкишите си за по-малките деца. Винаги се чувствала така. Тъгувала за родителите си, но по-късно благодаряла на Господа, че ѝ е дал такова детство, в което всичко било сериозно, строго, нямало място за разглеждане, не разполагала с никакви средства. Тя смяташе, че всички тези ограничения са били много полезни за нейната душа.

Завръщане в България.

Години на духовно израстване

Олга Ливен се завръща в България шестнадесетгодишна, на 3 август 1930 г. От шумния и разпуснат в нравите си Париж, попада в тихата, потънала в зеленина София, която ѝ се струва като райска градина. Вече е при любимите родители, при своите братя и четиригодишната си сестра Мария, която вижда за първи път. Отец Андрей я посреща и бърза да ѝ покаже новонаетата квартира⁸, в която е предвидена стая и за нея. Къщата е стара, стените – напукани, всичко е износено, но Олга за нищо на света не би го заменила срещу красивия замък на пансиона в Кенси, откъдето се е завърнала.

Ден след това ги посещава светител Серафим. Около масата се водят оживени разговори за вярата, за духовния живот, за смисъла на човешкото съществуване. Атмосферата е искрена, проста и топла. Накрая владиката се обръща към 16-годишната Олга и ѝ казва: „Ти ще бъдеш игумения

8. Намирала се на ул. „Лавеле“.

**Монахиня Екатерина
(Ливен)**

на моя манастир и ще носиш три кръста“. За Олга тези гуми поставят начало на нов живот, изпълнен с непрестанен духовен труд.

За щастие тя има моралната подкрепа на родителите си. Отец Андрей желае всичките му деца

да се посветят в служение на Бога. Синовете му учат в Софийската семинария, а в квартирата си той е устроил същинска килия за две от дъщерите си, готвеци се да поемат пътя на монашеския живот. В нея Олга няколко години живее с по-малката си сестра Дария. Ала през 1938 г. съдбата ги разделя за десетилетия. Дария заминава за Англия, за да учи за медицинска сестра за нуждите на бъдещия манастир. Година след това избухва Втората световна война и въпреки желанието си да се прибере при своите родители, Дария остава в Англия, защото няма средства да се завърне. След войната между Изтока и Запада се спуска „желязната завеса“. Така едва след половин столетие, през 1990 г., Дария, вече като монахиня Екатерина, ще може да се срещне в Покровската обител с любимата си сестра. След като Дария заминава за Англия, при Олга, с благословението на светител Серафим, се заселва нейната бъдеща сподвижница в манастирския живот Надежда Ястребова, впоследствие монахиня Серафима – благочинна⁹ на Покровската обител.

След завръщането си от Франция Олга Ливен учи една година в Руската гимназия, където се дипломира през 1931 г. Любими нейни предмети са математиката и историята. С особен интерес тя изучава и българската история. Матушка обичаше българите; казваше, че през 30-те и 40-те години ги е опознала като много трудолюбив, целомъдрен и честен народ и затова ясно

отчиташе вредите, които социалистическите порядки му бяха нанесли.

В периода от 1932 г. до 1936 г., Олга завършва семестриално Богословския факултет на Софийския университет; дипломира се през 1940 г. Подобно на светител Серафим в учението си тя проявява най-голям интерес към догматиката и към духовното наследство на светите отци. Под ръководството на светителя изучава с голямо внимание техните многобройни трудове, преведени на руски език в десетилетията преди болшевишката революция. Изучава с любов и житията на светците – този жив пример за прилагане в живота на евангелските начала. Особено грижливо се запознава с трудовете на светител Теофан Затворник, с неговите наставления за духовен живот по пътя на спасението. Те ще останат до края на живота ѝ настолно четиво, в духа на което тя ще ръководи поверилите ѝ се души.

Във всекидневното общуване Олга е крайно скромна, стеснителна и мълчалива. Мълчалива до такава степен, че някои от студентите в Богословския факултет я смятат за няма. Мълчанието ѝ обаче е от съвсем друг характер – то е плод на вътрешен труд над душата, който Олга извършва под отеческата грижа на светител Серафим. През тези години на духовен градеж тя смирено прилага изучаваните светоотечески наставления в живота си и се подготвя за бъдещето си поприще.

В библиотеката на Богословския факултет Олга има възможност да следи църковния периодичен печат и богословските издания, където все по-открито се проявяват обновленски и икуменически тенденции. Те се забелязват и в преподавателската дейност на много от професорите във факултета. Олга споделя наблюденията си със светител Серафим. Междувременно тя се запознава задълбочено с неговите богословски възгледи и с издадените му трудове срещу софийната ерес. А когато след Втория църковен събор на руските бежанци през 1938 г. светител Серафим започва да работи над новия си богословски сборник „Изопачаване на православната истина в руската богословска мисъл“, Олга Ливен става негова

9. В системата на руската манастирска администрация благочинната е монахиня, която отговоря за реда и дисциплината.

сътрудничка, като извършва не само коректорска и техническа работа над студиите, но понякога споделя със светителя и свои идеи за допълването им. Когато по-късно Матушка ни разказваше за миналото, тя винаги омаловажаваше това свое участие; казваше, че с Людмила Яковлевна¹⁰ нанасяли пропуснатите занематки и проверявали цитатите в богословските работи на „дядо Владика“, както тя наричаше светител Серафим. Ала в неговите дневници могат да се намерят бележки, които говорят и за по-съществено участие на Олга Ливен в неговата богословска работа. Ето такива примери:

„26-II [1943 г.]. Дивно Божията Майка вчера ми вложи мисли как да поправа работата си в някои много трудни места.

... Дивно Божията Майка ме възспря да отида на църква и много напреднах в работата си с Олга над моята книга.

... Божията Майка внуши на Олга да открие един много голям пропуск в книгата ми – учението на богослужебните книги за избавянето ни от проклятието. И преди това Божията Майка ѝ внушаваше да направи сериозни предложения за поправки.“

Със същото усърдие, с което Олга Ливен помага в писмените трудове на светител Серафим, тя събира и практически знания за бъдещия манастир, с мисълта за който постоянно живее. Тя старателно изучава наръчник за домакинство и селско стопанство, усвоява уменията да шие и крои, а когато по време на бомбардировките над София с група руски емигранти известно време живее в Кокалянския манастир, с успех засажда там малка зеленчукова градинка.

След завършване на богословското си образование Олга Андреевна става учителка.

От 1940 г. до 1945 г. преподава религия в 4-та Софийска девическа гимназия с допълнителни часове в 3-та и 5-та девически гимназии. Педагогическата работа, към която по родова традиция¹¹ я насочва и майка ѝ, много ѝ допада. Олга не следва точно зададената учебна програма, а я разширява, като се съветва за това със светител Серафим. По неговата препоръка в часовете

по вероучение тя отделя време и за изясняване смисъла на богослужението, най-вече на светата Литургия и на групите църковни Тайнства, за да може децата да осъзнаят важността им и да придобият правилно отношение към тях. Олга Ливен е любима учителка на своите ученички и десетилетия след това те я посещават в поверената ѝ обител, а някои от тях по нейния пример ще изберат пътя на монашеския живот.

Учителството на Олга Ливен съвпада с трудните години на Втората световна война. Макар България да не участва пряко във военните действия, страната търпи тежките ѝ

последци – недоимък, купонна система, нажежаване на политическите страсти, партизанска война и не на последно място – жестоки бомбардировки над София. При една от тях е подпален и почти напълно унищожен храмът „Свети Николай Чудотворец“ на ул. „Калоян“, където се черкува руската емигрантска община. Засегнат от бомбардировките е и руският храм „Свети Николай Чудотворец“ на бул. „Цар Освобо-

11. Педагогическата дейност е характерна за фамилията Ливен. Много жени, произлезли от нея, са посветили живота си на възпитателска дейност. На първо място е известната светлейша княгиня Шарлота Карловна Ливен (1742–1828), която била възпитателка на децата на император Павел Петрович, в това число и на бъдещия император Николай Павлович. В по-ново време – бабата на протоiereй Андрей, Елена Александровна Ливен (1842–1917) била директорка на Московския Елисаветински институт за благородни девойки, на Императорското педагогическо общество, а до самата болшевишка революция – и на известния Институт за благородни девойки в Смолени.

София Александровна Ливен с двете си големи дъщери – Олга и Дария

10. Духовна дъщеря на свт. Серафим Софийски. Също се готвела за монашество. Отлична пианистка. Преподавателка в Музикалната консерватория, откъдето е уволнена заради това, че е защитила Княжевския манастир по време на кампанията срещу него през 1960 г.

гител“, ползван тогава от Софийската митрополия. През август 1944 г. Червената армия приближава границите на България. Светител Серафим решава да остане сред паството си. Той е наясно с опасността, на която се излага то, и благославя младежи-емигранти, които в една или друга степен са участвали в руски патриотични организации, да заминат на Запад. Така синовете на отец Андрей – 32-годишният Александър и 20-годишният Николай – се прощават с близките си и напускат завинаги страната, в която са отраснали.

През септември 1944 г. съветските войски окупират страната ни. На 9-ти септември е извършен комунистически преврат и в България безнаказано започват масови политически саморазправи и убийства. Свт. Серафим, отец Андрей и семейството му, както и множество руски емигранти, които нескрито са изказвали антикомунистическите си възгледи, са в тревожно очакване. На 10 декември 1944 г. в 5 ч. сутринта в квартирата на светителя на ул. „Велико Търново“ № 30, а същевременно и в заеманите от него помещения в Кокалянския манастир, е проведен обиск. Остава неизвестно какви ще бъдат последствията от това. Светителят възлага цялото си упование на Бога и на Пресвета Богородица. На притеснения е подложено и семейството на протоiereй Андрей, с когото сътрудници на съветското посолство се държат враждебно. В разказите¹² на Матушка за молитвеното застъпничество на светител Серафим през този труден период е описано как семейството на отец Андрей е било тормозено от съветски агент, чийто живот обаче завършил трагично.

Скоро след настъпилите политически промени предметът вероучение е премахнат от учебната програма. Поради това през последните три години от учителската си дейност, която приключва през 1948 г., Олга Ливен преподава руски език в Софийското стопанско училище „Мария Луиза“, преименувано тогава в Стопанско училище „Майка“.

12. Живот, чудеса и завети на светител Серафим Софийски Чудотворец. София, 2011 г., Свидетелства на матушка игумения Серафима, с. 305 – 322.

Промени в политическия и църковния живот на България

През 1945 г. в политическия и църковния живот на България настъпват съществени промени. На 21 януари на Поместен събор на Българската Православна Църква Софийският митрополит Стефан е избран за трети Български екзарх. Дни след това в Москва се свиква Поместен събор за избор на нов руски патриарх. По този повод в столицата на Съветския съюз пристигат двама източни патриарси, а също и представители на Цариградския престол и на почти всички поместни православни църкви. За Москва неофициално заминава и новият Български екзарх. Чрез него светител Серафим изпраща на Местопазителя на руския патриаршески престол митрополит Алексий (Симански) своите трудове срещу софийната ерес, както и ходатайството си за Българската Църква, която повече от двете десетилетия е проявявала грижа за руските бежанци в България, в нищо не е отстъпила от православната вяра и въпреки това все още е смятана за схизматична. По време на Събора, при срещите си с представителите на Цариградската патриаршия, новоизбраният патриарх Алексий ги призовава към спешно и благоприятно разрешаване на въпроса за Българската Православна Църква.

Ходатайството на светител Серафим обаче няма нищо общо политическия аспект на въпроса за вдигане на схизмата, наложена на Българската Църква от Константинополската патриаршия през 1872 г. То е породено от братско отношение и благодарност, от тревога за дългогодишната несправедлива изолация на Българската Православна Църква и от желанието тя свято и чисто да пребъдва в православната вяра за благо на народа си.

На 22 февруари 1945 г., след напрегнати преговори в Цариград между българска архиерейска делегация и Синода на Константинополската патриаршия схизмата над Българската Църква е снета. За тържествата във връзка с помирието между двете църкви от 6 до 23 април в България гостува делегация на Руската патриаршия, възгла-

вявана от Псковския архиепископ Григорий (Чуков). По време на гостуването архиепископът има срещи с руските емигранти, както и лична среща със светител Серафим като управляващ руските емигрантски общини в България. По време на срещата светителят разпитва архиепископ Григорий за отношението на Руската Църква към икуменизма, модернизма и обновленството,

за състоянието на Църквата в Съветския съюз, за духовните учебни заведения в страната. Доколко отговорите, които той е получил, са били обективни, не знаем, но за светителя те са били повече от окуражителни. Това му дава основание да напише писмо до новоизбрания патриарх Алексий с молба да бъде приет в юрисдикцията на Московската патриаршия

заедно с духовенството и енориите, които ръководи. Светител Серафим го моли да бъде оставен на служение в България, където е управляващ архиерей вече две и половина десетилетия и „се е сродил със своето паство, със своите духовни чедра, не само с руските, но и с българските“¹³.

Отговорът се забавя цели седем месеца. В Съвета по религиозните въпроси в Москва са осведомени за монархическите и антикомунистическите възгледи на светителя. От друга страна, е известен и големият му авторитет в България, който съветските власти се надяват да използват за свои цели. Светител Серафим се е предал на Божията воля и е готов за всякакъв ход на събитията. В края на октомври 1945 г. той е уведомен за решението, че остава в България и заедно със седемте управлявани от него руски

енории в страната е приет в юрисдикцията на Московската патриаршия.

В България екзарх Стефан отдавна е оценил духовността на светител Серафим. Още години преди тези събития при всички свои трудности той праща при светителя архидякон Яков, за да проси неговите молитви, в чиято сила неведнъж се е уверявал. В новото си положение той поставя на

Светител Серафим в съслужение със Софийския митрополит Стефан (в центъра) и Полтавския архиепископ Теофан на празненствата по случай 50-годишнината от Освобождението на България, 3 март 1928 г. Първият свещеник отляво надясно е о. Андрей Ливен.

отговорни постове немалко от духовно приближените на светител Серафим български свещенослужители, известни със строго православните си възгледи, като знае, че може да разчита на тяхната лоялност. Такива са новоръкоположените Левкийски епископ Пармений (Стаматов), който става негов викарий, а през 1947 г. е кандидат при избора за Сливен-

ски митрополит, архимандрит Методи (Жерев), който бива назначен за председател на новооткритото българско подворие в Москва, йеродякон Александър (Петранов), който става секретар на Екзарха и е възведен в сан архимандрит, йеромонах Серафим (Алексиев), който през януари 1947 г. също е възведен в сан архимандрит и е назначен за началник на Културно-просветния отдел при Св. Синод.

Екзарх Стефан, при цялата си властност и свободолюбие, вярва, че в новите условия ще може да запази достойнството на Църквата. Ала политическите промени в България скоро ще разкрият истинското си лице и властите ще подложат Църквата на притеснения и ограничения с цел да я обезсилят духовно, да я поробят и да я унищожат.

**Игумения Серафима (Димитрова)
(Следва)**

13. Косик В.И. Некоторые сведения о церковном строительстве в Болгарии и судьбах русского зарубежного духовенства (1940–1950-е гг.) // Ежегодная богословская конференция Православного Свято-Тихоновского Богословского института. Материалы 2004 г. М., 2004. с. 302.

Православен светоглед

Триадицкий епископ Фотий

ЧРЕЗ ТЪРПЕНИЕТО СЕ ПРОВЕРЯВА ДАЛИ У ЧОВЕКА ИМА ЛЮБОВ*

Въпрос: Какво да правим, когато повтаряме упорито някой грях?

Отговор: Всеки от нас има лоши навици, на които робува, зависимости, но тук има две опасности, които трябва да се стремим да избегнем. От една страна, човек може да се откаже и да каже: „Ето, опитвам един път, втори път – не се получава, пак върша същото...“; да изпадне в униние от това, че не може да се промени, няма успех в борбата. В такива случаи отците съветват: и хиляда пъти да сгрешаш, хиляда пъти се кай. Няма друг изход. С надеждата, че ако ти дълго време не се промениш, просто ще слезеш по-дълбоко в себе си, ще познаеш по-дълбоко немощите си, и макар и да вършиш този грях, но щом в същото време се каеш, ще се смириш по-дълбоко.

Въпрос: А ако умреш в този грях?

Отговор: Ако умреш в този грях, съдът е Господен. Ние не можем да кажем нищо по този въпрос. Защото вярваме, че Господ прибира душата в най-благоприятния за нея миг. Ако човек умре в такъв грях ... въпрос на Божия съд. Тук изобщо не бива да се опитваме да гадаем какво и как.

Има и друга опасност, противоположна на първата. Човек, като вижда, че не успява да се справи, не изпада в униние, а обратно – започва да омаловажава всичко това, започва да се опитва да задуши гласа на съвестта, за да не си оставя дискомфорта на вътрешното раздвоение. Това също е много лошо, защото крие голяма опасност – човек по този път ще привикне към един грях, може от него да премине към втори, към трети и когато свикне да играе на криеница със съвестта си, когато свикне да омаловажава греховете си, за да не изпитва вътрешно раздвоение и борба, тогава може да обръгне духовно и нравствено и да затъне в тежки грехове, без да отдава на това голямо значение. А кое е страшното в случая? Страшното е, че грехът те отдалечава от Господа, грехът е преграда между теб и Бога. Ние знаем, че има хора, които са предизвикателно гръзки, нарочно грешат. Не може да има по-голяма степен на samozаслепяване от тази. Така че би следвало да се предпазваме от тия две крайности. А на дело не е лесно. Отново – не е трудно да го изговориш, да го очертаеш като посока, но на дело не е лесно. Защото ако човек няма молитвен живот, няма църковно-богослужбен живот, ако няма евхаристичен живот, тоест да се причастява със светите Тайни не само четири пъти в годината и съответно четири

* Извадки от беседи на Триадицкия епископ Фотий в различни енории на Българската Православна Старостилна Църква през 2014 г.

Обща снимка след беседата на Триадицкия епископ Фотий с енорияшите в Дупница, 14 ноември (1 ноември ст. ст.) 2014 г.

пъти да се изповядва, ако не получава благодатта на Тайнствата, най-вече Изповед и Причастие, такъв човек някак си остава с този проблем и започва да се бори с него не като християнин, а стоически – „да, знам, че не трябва, не трябва, не трябва“, разсъждава, анализира и в крайна сметка е безсилен. В живата връзка с Господа е нашата надежда, а тази жива връзка се осъществява по току-що очертаня начин – молитвен живот, църковно-богослужебен живот, т.е. съвместната, съборната молитва, и прибягване до благодатта на св. Тайнства, св. Причастие. Ако човек се причастява съвсем, съвсем рядко, прави някакво усилие, това го изважда от неговото ежедневие. Усилието обаче се оказва еднократно и неустойчиво във времето – причастява се и после всичко започва по старому. Обратно при хората, които се стремят да се причастяват често, да не говорим – и без изповед, те някак духовно се опротестанчват, съвсем лекомислено пристъпват към светинята, без покаяние, без страх Божий, без трепет, без посилен усет за собственото си недостойнство. Пред тази опасност сме изправени ние, свещенослужителите. Ние не сме привилегировани спрямо вас, ние се причастяваме твърде често – всеки път, когато служим; какво да кажат ефимериите в манастири, които служат всеки ден? Това е изключително важно нещо за свещенослужителя, защото той може да обръгне, той може да привикне, тъй като често-често служи и би следвало много внимателно да изпитва

съвестта си как стои пред Господа, какво върши и как го върши. Тук не става въпрос за формално изчитане на положено правило и за формално спазване на едно или друго нещо при подготовката за служение, а сърцето къде е, умът къде е, духът къде е.

Ако Вие попаднете в духовно здрава монашеска среда, в която хората се причастяват често – има такава традиция, тя идва от св. Никодим Светогорец и св. Макарий Коринтски (сега техните имена и учението им за честото причастяване се развява едва ли не като лозунг от модернисти, които ратуват за често причастяване, без обаче да се отнасят с духовна дълбочина и отговорност към това), та ако попаднеш в такава една среда, здрава духовна среда, не може да не ти подейства благотворно, защото се усеща благоговението, усеща се трепетът на служещия, на тия, които пристъпват към св. Чаша. На нас това ни липсва, много ни липсва: живата среда, в която можеш да усетиш тия неща, всеки, разбира се, в своята мярка, и да ги възприемеш, да ги попиеш, ако мога така да се изразя. Защото само с едно говорене и с едно четене – всеки за себе си – не се получава.

Вие самите може би сте забелязали: когато свещеникът служи с вяра, страх Божий, благоговейно, и всичко това у него е искрено, това е същинското. Това е най-добрият пример и най-добрият урок за молещите се в храма. За жалост, в наше време все по-трудно могат да се намерят такива примери. Това е вече наша отговорност. В това отношение смятам, че от голямо значение е средата на живо преподадения пример.

Въпрос: Как да се учим да обичаме своите ближни, особено когато сме в неразбирателство или вражда с тях?

Отговор: Много лесно мога да Ви отговоря, ала е много трудно на дело да се изпълни: като търпим заради Господа. Това гали у човека има любов, или няма любов – говорим за духовна, християнска любов – се проверява чрез търпението. Човек, който се стреми да обича с тази любов, с която Христос ни обикна, и с тази любов, на която Той ни научи, това е: да изтърпиш другия такъв, какъвто е с неговите недостатъци. На

Обща снимка след беседата на Триадицкия епископ Фотий с енорияшите в гр. Стамболийски, 1 октомври (18 септември ст. ст.) 2014 г.

първо време това е трудно, много трудно гори, защото себелюбието ни е силно. Защо не можем да търпим? Просто защото прекалено обичаме себе си и не можем да понесем, когато другите постъпват така, че ни засягат, обиждат, изобщо постъпват по начин, който не ни е приятен. Няма среден път – или се отдаваш в някаква степен на себелюбието си, сиреч на гордостта си, или правиш макар и безсилни усилия да живееш според заповедите на Господа. И ако в нещо тези усилия се увенчаят с успех, то не е от нас, не е наша заслуга, а е дар на Божията благодат. Човек ако се опитва да действа по този начин, той ще познае още по-дълбоко себе си, негодността си да обича по християнски. Защото какво ни гразни у другия? Дразни ни всичко това, което не ни е приятно, не ни доставя удоволствие, не ни доставя спокойствие, а точно обратното.

Въпрос: При дадено положение изпитвам неприятни чувства спрямо определен човек. Тогава замълчавам, но се получава някаква затвореност – униние ли е това? Много пъти се опитвам да го преодоля и не се получава.

Отговор: Мисля, че не е точно униние, макар че може да има оттенък на униние. По-скоро тази затвореност, отчужденост е проява на раненото себелюбие, на ранената гордост: „Защо този човек ми говори така? Защо той се държи така с мен?“ И за да избягам от това неприятно усещане, аз се затварям в себе си и отвътре ми става едно такова особено, чувствам се затворен,

отчужден от другия. Това е реакцията, която сме изпитвали многократно – на ранената гордост, на раненото „аз“, на раненото себелюбие. Оттам напредък може да ни обхване и униние, зависи, или обратното, чувство на неприязън, на някаква нападателност, макар и вътрешна, спрямо този човек; всичко е възможно.

Човек сам никога не може да го преодолее. Но ако, първо, приеме положението като едно изпитание – то е сериозно изпитание, ако става въпрос за човек, с когото живееш постоянно, то е много сериозно изпитание, което обаче има и своята положителна страна – това, че се показват страсти, това, което обикновено е скрито по-дълбоко в сърцето, скрито е от другите, а е скрито и от мене самия. Но ако се наложи ето при такъв вид изпитание, ако е с човек, с когото живея – тогава смятам, че спасителната котва е поглед навътре, виждане, осъзнаване на собствената немощ и оттам насетне смирена, съкрушена, покаяна молитва: „Господи, по който начин Ти е угодно, помогни, подкрепи, избави!“ с готовност да търпиш както другия, така и собствената си немощ. Тя не може да се изтръгне като трън с едно движение – да го извадиш и край. Човек би следвало да се научи да търпи и самия себе си, а това е много полезно, защото виждаш – не стават нещата в духовния живот така лесно, виждаш колко си склонен към една или друга греховна проява, към една или друга страстна проява.

Това е от полза, колкото и да е горчиво това лекарство за нас. Защото ние дори не си даваме сметка – пред човек, когото уважаваме и почитаме в духовно отношение, можем да си споделим едно, второ, трето; когато обаче сме в друга система на взаимоотношения с други хора, ей толкова не можем да претърпим, ако нещо ни кажат, най-малкото – веднага самооправдание: „Защо? Аз съм прав!“ Човек губи способността да разсъждава, цялото му съществуване е насочено към това на всяка цена да се защити, да защити своята позиция, себе си в крайна сметка. Така няма да можем да вкусим що е смирение, защото смирението е точно обратното. Нашето състояние е такова, че ние падаме и ставаме, падаме и ставаме, но все

нак при едно ставане по милост Божия човек вкусва, когато претърпиш, когато просто съвсем доброволно, съзнателно свалиш гарда на тази самозащита – „да, така е, не бях прав“, тогава човек вкусва от богатта на смиренieto. От една страна, от гледна точка на земната логика това е абсурд – ти вече си в слаба позиция и вече си признал, край, ти губиш това е налудно поведение, трябва точно обратното: винаги да доказваш, че можеш да отстояваш позиция във всяко едно отношение. А от духовна гледна точка точно противоположното на това е здравето и мъдрото постъпване.

Въпрос: Унието и депресията – каква е разликата между тях и как да се борим?

Отговор: Унието е духовно понятие и такова духовно състояние, което фактически включва в себе си понятието депресия, е описано много ясно и точно у светите отци, особено у св. Йоан Касиан то е блестящо описано. От гледна точка на състоянието на съвременния православен християнин, което също е едно пределно обобщено понятие, това крие доста рискове, ние всъщност почти не водим християнски духовен живот – живот, който действително да черпи ежедневно от началата на нашата вяра. Ние фактически живеем като всички останали и дори по-лошо в някои отношения от хората, които не познават Спасителя, нямат вяра в Него, но имат, да речем, установени по-устойчиви културни навици, традиции и т. н. Ние живеем по един стихуен начин, който изцяло или почти изцяло, или пък в много висока степен е подчинен на законите на този свят. Затова една депресивност, едно продължително, тежко състояние на унието, са просто закономерни. А ние се питаме откъде идва, защо идва. Разбира се, като немошни същества не само можем, но и сме длъжни да търсим медицинска помощ в случая, но сега се опитваме да говорим за корена на явлениято, макар и най-общо.

Унието е съпътствало даже високия духовен живот на монасите през IV-V в. – затова говорят за него св. Йоан Касиан и други отци. Нашият живот фактически доказва нашето маловерие, нашето малодушие и липсата на съзнание и действителен

Обща снимка след беседата на Триадицкия епископ Фотий с енорияшите в гр. Сливен, 29 септември (16 септември ст. ст.) 2014 г.

стремеж в наистина тежките условия, в които живеем, да се стремим към Господа. Защото условията са тежки, аз не искам да ги омаловажа. Хората днес са притиснати от много фактори. Но бих казал, нормалното за християнина във всяка една конкретна ситуация и в целия този контекст от изпитания е да се стреми към Господа. Човек даже не си дава сметка до каква степен е раздвоен... Примерите могат да бъдат много и в различни области на живота: отношението родители-деца, взаимни отношения в семейството, взаимни отношения в обществото, на местоработата, отношения деца-родители (тук имам предвид отношението на възрастни хора към застаряващи или престарели родители). В цялата тази гама от отношения ние можем да срещнем груби неадекватности, проявявани от нас, които имаме съзнанието, че сме християни. А тази неадекватност, това пълно противоречие между вярата, която изповядваме, живота, който сме призвани да водим, и действителното наше поведение би трябвало просто да ни сепне, да се замислим. Защото това са наистина размиванията твърде на едро.

Депресията от съвременни психолози и лекари се разглежда в тясна връзка с това, което в психологията се нарича фрустрация, тоест, най-просто казано, тази неудовлетвореност, която човек изпитва поради това, че не е осъществено негово желание и че някаква негова дейност не е дала желаните резултати. Човек се потиска, когато

Обща снимка на Триадицкия епископ Фотий с енорияшите в гр. Сандански след св. Литургия, 14 ноември (1 ноември ст. ст.) 2014 г.

не се осъществяват желанията на „аз“ -а и понеже аз желая, но не си давам съзнателна сметка за това, да съм в много отношения център – аз да мога, аз да успявам, към мен да се отнасят добре, мен да ме уважават, мен да ме обичат – и когато всъщност ние не намираме това удовлетворение, тогава реакцията може да бъде най-разнообразна. Както казват психолозите, това вече е въпрос на класификация, на регистриране на данни, не на теоретизиране.

Естествено, че при една фрустрация реакцията може да бъде мощна агресия, която се осъществява по най-различен начин, тя може да се осъществи със смесени средства – на социално култивирана или на социално некултивирана агресия, когато започнеш да викаш, когато започваш да удриш по маси и гардероби, за да счупиш нещо друго вместо нечия глава, или пък, обратно, с мощна автоагресия. При мощната автоагресия вече идва и депресията, защото аз не съм постигнал това, което желая. А нашата вяра ни учи, че наш най-голям враг е собственото ни „аз“ с неговия мощен егоцентризъм – това са гуми на Спасителя от Евангелието, това са основоположни неща: „който не се отрече от себе си, не вземе кръста си и не Ме последва, не може да бъде Мой ученик“; „който погуби душата си заради Мене и Евангелието, той ще я спаси, а който спаси душата си и я запази в този свят, той ще я погуби“ – тук парафразирам, не цитирам дословно. Това са основоположни неща, за които ние не си даваме сметка.

Да, ние четем Евангелието, но възприемаме ли Евангелието в контекста на църковното Предание, на съборния духовен опит на Църквата? Не, нямаме и нужната просвета. Ето, сега го чуваме: да, да, може би познавам себе си в някаква степен, да, това е така, но ако утре ни видиш, дуря не е останало – пак сме си същите. Това е жалкото. А това зависи от всеки един от нас, тук никоой не може да те вкара в правия път. Ние сме свободни същества, Бог така ни е сътворил. Но трябва да сме честни пред себе си. За да сме честни пред себе си, трябва да признаем, че не може и тъй, и тъй – „не можете да служите на двама господари“ (срв. Мат. 6:24), казва Господ. Трябва да видим накъде скланя сърцето ни, кое всъщност за нас е истински ценно, и когато усетим, че сърцето ни е заровено тук, в тази земна пръст и искаме все „аз“ – да бъда оценен, да постигна едно, второ, трето, тогава трябва да изберем: или си оставаме такива – „я, тия работи не мога; какъвто съм – такъв съм, сега на стари години ще се оправям“ – и една такава философия покрива всичко, или, обратно, осъзнаването ни води към първата крачка на действително покаяние, към разчупване на сковаващите рамки на обичайните ни нагласи. Това е вече излизане на чист въздух, душата продишва за християнски живот.

Въпрос: Усмивката на лицето винаги предразполага към мирни взаимоотношения, но как да се придобие постоянна усмивка?

Отговор: Няма технология за придобиване на усмивка или ведрост. Усмивката или ведростта като външен израз, израз на лицето, идват от съответното състояние на сърцето. Когато човек умее да прощава, когато човек съзнава, че ето, сам търси Божията милост, но за да я получи, трябва да е милосърден, милостив към своя ближн, когато носи това не само като едно вяло съзнание, а като усет, като нещо живо, жизнено, тогава става способен да бъде ведър с другите – когато си готов да приемеш другия такъв, какъвто е, а не такъв, какъвто според теб трябва да е. Тогава човек може да придобие ведро отношение към другите.

Обикновено ние винаги сме ведри към другите и те са така с нас, докато те не на-

рушат някакви съществуващи в съзнанието ни норми: „ти така трябва да се отнасяш към мен“, тоест аз имам едно скрито изискващо поведение към теб. Когато няма проблем, усмихваме се, говорим си, но ако ти, да речем, направиш нещо, което аз не мога да приема, веднага се включва този механизъм на изискване: „защо така, защо?“ И тогава всяка ведрост у мен изчезва. Човек започва да използва всичко, само за да оправдае и утвърди себе си в дадено положение, при конфликти и т. н.

Погледнато по същество, когато ние желаем да постигнем нещо, каквото и да е то, по пътя ни се изпречват различни хора и в нашето съзнание те са пречка, за да постигнем нещо, което не е лошо, а е добро. Всеки път, когато ние се противопоставяме на ближния, възприемаме го като пречка, като нещо противно на нас, ние фактически падаме в дълбоката бездна на самотата, на себелюбието и гордостта. Истинският християнин, каквито сигурно има, Бог има своите, никога не възприема другия човек като пречка и не му се противопоставя. На неговото противопоставяне той не отвръща с противопоставяне. Може да му стане болно, но не отвръща с противопоставяне от какъвто и да е характер: агресия, автоагресия – насочена към себе си нападателност, униние, самосъжаление, отчаяние и т. н. Това е целта, а тя е висока. Но тъкмо към това сме призвани, защото иначе как можеш да обичаш враговете си? Няма как да ги обичаш, ако не вървиш в тази посока. Кои докъде ще стигне, не това е най-същественото. Същественото е да вървим към нея. Оттам насетне Господ вижда сърцето, възможностите, силите на всеки един от нас. Това си проличава даже в най-гребното, това си проличава може би десетки пъти в рамките на един ден.

Въпрос: Свещеникът има благодатта на Светия Дух. Ако учи неправилно и води неправилно паството, какво означава това – незнание на нещата ли? Нали има благодатта на Светия Дух? И значи ли, че всичко, казано от него, е вярно? Много свещеници не знаят за отстъплението и учат невярно.

Обща снимка след беседата на Триадицкия епископ Фотий с енорияшите в гр. Велико Търново, 17 септември (4 септември ст. ст.) 2014 г.

Отговор: Какво означава да имаш благодатта на Светия Дух? Свещеникът, съответно епископът и дяконът, при ръкоположението получават благодат на Светия Дух, за да извършват своето служение, но този дар на благодатта в никакъв случай не гарантира лична непогрешимост на когото и да е. Може да се случи, и за голямо съжаление твърде често, особено в нашето съвремие се случва това, че свещеникът получава благодатта на Светия Дух, както семето от притчата за сеяча, както таланта от Христовата притча за талантите, но то остава неразработено, неразкрито, остава като един дар, който свещеникът, дяконът, епископът могат да не усвоят лично, но по силата на който извършват своето служение, да речем, като извършители на светите Тайнства. Благодарение на този дар на благодатта тяхното служение принася полза на човешки души. Макар и недостоен, свещеникът може да стане проводник на Божията благодат. Това е едно общо положение, което ние знаем от отците на Църквата. Но ако свещеникът учи неправославно, ако свещеникът изпадне в неправомислие и ерес, то тогава по силата на самия този акт той се лишава от Божията благодат.

Разбира се, трябва да правим разлика между грешка по немощ и упорито, своеволно изповядване на неправославни идеи, разпространяване на еретическо учение. Свещеникът, както и всички миряни – миряните са царствено свещенство, по думите на св.

Обща снимка след беседата на Триадицкия епископ Фотий с енорияшите в гр. Варна, 18 септември (5 септември ст. ст.) 2014 г.

ап. Петър – са призвани да усвояват лично получената благодат, съответно миряните – благодатта, получена в светото Тайнство Миропомазване, свещениците (пог свещеници ще разбираме и трите йерархични степени за по-кратко – и дякони, и презвитери, и епископи) – да разкриват и благодатта, получена при ръкоположението, в личния си живот най-общо казано чрез молитвен живот и живот според светоевангелските повели на Спасителя. Свещеникът в никакъв случай не се намира в някакво формално привилегировано положение спрямо миряните. Това не е въпрос на някаква привилегия или господаруване над тези, които са на по-ниската степен, точно обратното. Това на теория, разбира се, всеки може да го каже, но много рядко можем да го видим на дело в нашето съвремие.

В християнската йерархия имаме една закономерност, която е обратнопропорционална на това, което имаме в светската йерархия – там колкото по-високо е човек, толкова повече власт има в светския смисъл на думата. Едно духовно лице в колкото по-висока йерархична степен е посветено, толкова по-голяма отговорност има за другите и толкова по-усърдно би следвало **да служи** на другите. Затова Господ казва в Евангелието: *не дойдох, за да Ми служат, а за да послужи и да дам душата си откуп за мнозина* (срв. Мат. 20:28). Затова Господ казва на апостолите Йоан и Яков, (когато майка им Го помолила единият да седне от дясната, а другият отляво на Христос), че при тях, при техните приемници, епископите, през-

витерите, дяконите, вярващите, тоест в Църквата, не бива да бъде така, както е в света, защото тези, които в света началстват, са наричани благодетели, наричани са властници и т. н., *а при вас да не бъде тъй, но който иска да бъде пръв, да бъде на всички роб* (срв. Мат. 20:26-27). Това не са просто красиви думи; това е жизнен принцип, на който би следвало да се строят взаимоотношенията между йерархия и народ в Църквата. Така че епископът, свещеникът нямат никакви формални привилегии. Да, те имат власт да връзват и развързват, но с тази власт те би следвало да си служат със страх и трепет, а не с чувство на превъзходство, защото всички сме грешни, всички можем да сбъркаме, всички можем да се заблудим.

Ние знаем, че дори някои свети отци са имали неточни и дори погрешни богословски мнения. Защото човек е ограничено същество, абсолютно непогрешим е единствено Бог. Така че една грешка може да бъде допусната поради самата ограниченост на сътвореното естество, каквото е човекът, поради човешка немощ. Но грешката, грехът, който се върши съзнателно, който се върши гръзко, който се извършва упорито, е нещо страшно. А най-страшното е – това е един от най-страшните грехове и една от най-гибелните прояви на човешката гордост – когато човек подменя Христовата истина с някакви свои лични разбирания, на които поради това, че е горд, той гържи много повече, отколкото на гласа на Църквата. Това е то изповядването на ерес и на каквото и да е еретическо учение, възглед и т. н. ... Един човек може да се заблуди, без да е упорит в заблудата си, без самият той да въвежда заблуда, без самият той да разпространява сам активно неверни мнения, оценки, учения. Такъв човек по-лесно би могъл да се покае. Има обаче хора, които са твърде горди, и трудно се съгласяват, а най-тежкото е, когато изобщо не се съгласяват с истината и предпочитат пред нея своята заблуда.

Така и днес мнозина йерарси, просветени свещеници знаят на теория, че много неща, които се приемат днес от епископи, от свещеници, от цели поместни Църкви, не са правилни, не съответстват на

православното учение, на православното Предание, на православния дух и живот. Но поради една или друга причина оставам в заблудата, например подбуждани от малодушие, от боязън поради това, че ако направят по-рязка крачка встрани, ако решат да изповядат истината, това ще им коства лишения, гонения дори. Разбира се, ние не бива да осъждаме лично такива хора, а по-скоро да скърбим, да се молим за тях и да внимаваме самите ние да не се окажем в подобно положение, защото всички имаме слабости и не само – всички сме податливи към греха, всеки един от нас може да извърши тежки грехове. Не бива да се самоуспокояваме и да мамим сами себе си с мисълта: „То аз, че съм грешен – грешен съм, ама това и това никога не бих извършил.“ Не е така. Трябва смирено да гледаме на самите себе си и да имаме здравето и много полезно чувство, че ако Божията благодат не ни предпазва, ако Господ не ни огражда, то ние, поради дълбинната си склонност към греха, можем да извършим много тежки грехове. Тази мисъл, това състояние на душата ще ни предпази от много грехове, защото то е плод от смирено съзнание за собствената ни немощ. А Бог, както казва Писанието, на смирени дава благодат, а на горди се противи (срв. 1 Петр. 5:5).

Въпрос: Доколко стремежът към нови умения и познания може да попречи на християнския живот?

Отговор: Въпросът е основателен, защото обикновено човек придобива нови умения и познания, за да се реализира по-успешно в живота, за да излезе на по-предна позиция, да заеме по-добро място. Самото придобиване на умения и познания в образователния процес, в трудовия процес, в смисъл напредването във вида труд, или кариерата, както се казва, са построени на принципа на състезанието: ти трябва да си по-добър от другите, да проявиш по-големи умения и способности от другите, които да бъдат съответно оценени и да заемеш някакво по-добро място. Така е в живота.

Християнинът обаче е призван да осмисли този процес по съвсем друг начин. А то не е лесно, защото в основата на най-общо

маркирания процес стои човешката амбиция, това, което е плод на нашата гордост. Защо правим всичко това? За да можем да постигнем по-големи успехи, да можем да сме по-добре във всяко едно отношение – и материално, и морално – просто да си ценен, да си уважаван, да изпитваш удовлетворение от това, че в нещо си над другите и т. н. Християнинът не само че би следвало, но и трябва да придобива умения и познания, особено ако има дарби за това. Християнството не е бягство от знанието – в никакъв случай! – въпросът е обаче в мотивацията. Християнският живот по своята същност е служение на Бога и на ближния. И ако аз придобивам повече умения, повече знания, би трябвало да се съсредоточа върху подбудите, върху мотивите, а те би следвало да се изчистват в процеса на една духовна борба от гордостта, тщеславието, себепревъзнасянето, от стремежа да бъда високо оценен и вместо тези мотиви да заработят други – стремежът по-пълноценно да служа на Бога, на Църквата и на моя ближн. Ако ние се борим да чистим мотивацията си в тази посока, то тогава придобиването на умения и знания несъмнено ще има полза не само за нас, а най-вече за нашите ближни, за Църквата. За нас самите това е също полезно, но истинската полза за нас е не в самото придобиване на знания и умения, а в тяхното безкористно използване за благо на ближните, били те духовни знания, били те интелектуални знания, били те практически умения. Всички тези умения биха могли да се съчетаят с духовните дарби, които Господ е дал на всеки един от нас. И Апостолът казва, че дарбите са различни (срв. 1 Кор. 12:4) – един благовести, друг има дарба за усърдна молитва и т. н. Не трябва да се плашим от знанието, а по-скоро трябва да се плашим от гордостта, от лошата способност да изкористяваме знанието в полза на нашето себеутвърждаване, себелюбие, егоизъм, чувство за превъзходство над другите и т. н. Това е истински опасното за християнина, а не знанието само по себе си.

ИЗПОВЕДНИЦИ НА ПРАВОСЛАВИЕТО ПРЕЗ ХХ ВЕК

ЗА ДУХОВНАТА СВОБОДА НА ЦЪРКВАТА

ЖИТИЕНЕС НА ПЕТРОГРАДСКИЯ МИТРОПОЛИТ СВЕЩЕНОМЪЧЕНИК ЙОСИФ

(Продължение от бр. 1–4/2013)

Развитие на „йосифлянското” движение. Гонения на йосифляните

В заточението митрополит Йосиф постоянно е навестяван от клирици и миряни. Посещаващите го куриери му носят писма, известия за събитията, укази за подписване, материална помощ, а владиката им предава ответни писма, указания, разпореждания. В материалите от следственото дело на архиепископ Димитрий (Любимов) и неговите сподвижници (от 1930 г.) са запазени няколко писма на митрополит Йосиф до протоiereй Николай Прозоров. В едно от тях от лятото на 1928 г. архиеереят пише: „Аз не вярвам във възможността за завръщане в Ленинград и това не ме разколебава, но дори ме укрепява в по-голяма решимост да стоя за правото дело. Колкото по-малко е моето лично благополучие и интерес, толкова е по-добре за делото“¹.

Още по-изразително е друго писмо на владика Йосиф до протоiereй Николай (също от 1928 г.): „Принасяйки себе си в жертва за всички вас, аз съм изцяло зависим от вас. Вашата вяръност, твърдост и ревност са моят живот, сила и спасение. Вашата измяна, разклащане и равнодушие са моята гибел, моето поражение и унищожение...“²

На владиката било позволено на големи празници да служи в манастирските храмове. През септември 1929 г. два от

храмовете са закрити, а част от монасите – арестувани.

На 10 февруари 1928 г. митрополит Сергей назначава за Ленинградски митрополит Серафим (Чичагов), който в замяна иска от Тучков да не допуска митрополит Йосиф в Ленинград. На 27 март на митрополит Йосиф и единомислените му архиеереи е наложена забрана да свещенодействат, но никой от тях не я признава за валидна поради неканоничното положение на самия митрополит Сергей.

През април 1928 г. митрополит Йосиф предприема последен опит да обясни своята позиция на гражданските власти в лицето на Е. А. Тучков, като му изпраща писмо с аргументация на своето отношение към властите и с молба за освобождаване от заточението и връщане в Ленинград. Не е известно дали владиката получава отговор на писмото си, но той е оставен на заточение в Николо-Могенския манастир.

От началото на 1928 г. йосифляните започват да извършват тайни архиеереиски хиротонии. Един от първите ръкоположени е епископ Максим (Жижиленко) в Серпухов. През пролетта на 1928 г. в Ленинград в квартирата на протоiereй Фьодор Андреев се провежда важно съвещание, в което участват Гдовският епископ Димитрий, Козловският епископ Алексий (Буй), московският протоiereй Николай Дулов и професор Михаил Новосьолов³.

1. Шкаровский, Михаил. Судьбы йосифлянских пастырей. Изг. Сатисъ държава. СПб., 2006, с. 49.

2. Пак там.

3. Михаил Александрович Новосьолов – руски философ, публицист и общественик от втората половина на XIX и началото на XX в. Изминава труден път в търсене на истината и във формирането на християнските си убеждения. Създава православно издателство „Ре-

Фактически ръководител на така нареченото йосифлянско движение става намиращият се на свобода епископ Димитрий. Той обгръща йосифлянските енории в цяла Северозападна Русия, а също в Украйна, Кубанска, Ставрополска, Московска, Тверска, Вятска, Витебска и др. епархии. Още през лятото на същата година йосифлянското движение има привърженици и в Новгородска, Псковска и в още редица други епархии. През януари 1929 г. митрополит Йосиф възвежда своя викариен епископ в архиерейско гостойнство.

През лятото на 1928 г. йосифляните разпространяват влиянието си далеч за пределите на Ленинградска област – в Архангелска, Новгородска, Псковска, Тверска, Великоустюжка, Вологодска, Витебска епархии. В Московска епархия към йосифлянското движение преминават енориите в градовете Коломна, Волоколамск, Клин, Загорск, Звенигород и Серпухов. В Украйна към йосифляните се присъединяват клирици и миряни от редица енории в Киев, Харковски, Сумски и Полтавски окръзи. Във Воронежска област и в Южна Русия десетки йосифлянски енории възглавява Козловският епископ Алексий, управляващ Воронежската епархия, в Северен Кавказ към йосифляните преминава Майкопският епископ Варлаам (Лазаренко). Присъединяват се също отделни енории в Татария, Башкирия, Сибир, Урал и Казахстан.

На 6 август митрополит Сергей и неговият Синод приемат Постановление за отношението към свещенослуженията, извършвани от „разколническия клир“. Като приравнява всички несъгласни с неговата политика към обновленците, митрополит Сергей пише: „Тайнствата, извършени в отделе от църковното единство ... от последователите на бившия Ленинградски митр. Йосиф (Петровъх), бившия Гдовски еп. Димитрий (Любимов), бившия Уразовски

еп. Алексий (Буї), които също се намират под запрещение, също са недействителни и онези, които се обръщат от тези разколи, ако последните са кръстени в разкола, да се приемат чрез св. тайнство Миропомазване; браковете, сключени в разкола, също да се възпълват чрез църковно благословение и четене на заключителната молитва от чина на венчанието „Отец, Син и Св. Дух“. Починалите в обновленство и в посочените разколи не трябва, дори при усилена молба на техните родственици, да бъдат обявени, както и не трябва да се извършва за тях заупокойна литургия. Разрешава се само да бъдат изпращани до гробищата с пеене на «Святыи Боже».“⁴

Много укрепява позициите на йосифляните известието за отношението на патриаршеския местопазител митрополит Петър към политиката на митрополит Сергей. През 1929 г. архиерейският епископ Димитрий получава от епископ Дамаскин (Глуховски) гостоверни сведения за отрицателното отношение на митрополит Петър към действията на митрополит Сергей. По молба на владика Димитрий, протоiereй Григорий Селецки излага тези сведения до митрополит Йосиф в писмо от 17 септември 1929 г.

Значителна роля в йосифлянското движение играе професор М. А. Новосолов както в организационен план, така и в еклисиологически. От него са написани редица документи, обосноваващи църковната позиция на преустановилите общение с митрополит Сергей. Такива са например съставеният през март 1928 г. документ „Защо ние се отделихме от митрополит Сергей“, а също и брошурата „Какво трябва да знае православният християнин“, която, по свидетелството на историци, преминава през почти всички съдебни процеси над йосифляните в качеството на веществен доказателство.

лигиозно-философска библиотека“, публикува десетки книги и множество брошури на богословски и духовно-нравствени теми. Почетен член е на Московската духовна академия, член е на Училищния съвет при Св. Синод, взема участие в Поместния събор на РПЦ 1917-1918 г. След революцията минава в нелегалност. Има сведения, че тайно е бил ръкоположен за епископ и приел мъченическа кончина.

4. Цит. по: „Постановление Заместителя Патриаршего Местоблюстителю митрополита Нижегородского Сергия и Временного Патриаршего Священного Синода Об отношении к священнослужителям, совершающим «раскольничий клиром»“. – В: Журавски, А. В. Во имя правды и достоинства Церкви. Жизнеописание и труды священномученика Кирилла Казанского – <http://собор.парод.ru/kiril/apndx/a10.html>.

Във Великоустюжка епархия антисергианските сили се обединяват около Николския епископ Йеромей (Афоник), в Архангелска – около Каргополския епископ Василий (Докторов), които влезли във връзка с ленинградските йосифляни. В Московска епархия движението оглавява Серпуховският епископ Максим (Жижиленко). От украинските епископи към движението се присъединяват Старобелският епископ Павел (Кратиров) и Бахмутският и Донецки епископ Йоасаф (Попов). Управляващият Воронежска епархия Козловски епископ Алексей оглавява антисергианското движение в подведомствените му и съседните области. Постепенно всички отделни течения се обединяват около митрополит Йосиф и епископ Димитрий.

ГПУ обаче жестоко преследва движението и затваря неподчиняващите се на митрополит Сергей храмове. През лятото и есента на 1928 г. са арестувани видните свещеници Василий Бондирев, Сергей Тихомиров и Фьодор Андреев. Отец Сергей е освободен, отец Василий е разстрелян, а отец Фьодор заболява от туберкулоза на гърлото и в началото на 1929 година е освободен без присъда, умира през май същата година.

През пролетта на 1929 г. започват широкомащабни репресии против йосифляните. Изследователите отбелязват четири главни етапа на гонението. През първия етап на – от март до ноември 1929 г. – по обвинение в контрареволуционна дейност са арестувани свещенослужители и активни миряни от антисергианската опозиция в Ленинград, Москва, Ярослав, Воронеж, Вятка. Сред арестуваните са тайният епископ Максим, епископите Иларион (Белски) и Алексей, осъдени на три години принудителен труд в Соловецкия концлагер, и Михаил Новосьолов, осъден на три години затвор.

От есента на 1929 г. до април на 1930 г. следва втората вълна репресии – многочислени арести в Ленинград, Централно-черноземния район, в Кубан, Украйна, Северен Кавказ. На 29 ноември 1929 г. е арестуван архиепископ Димитрий, след което следват редица арести на други йосифлянски клирици. Двама от тях, протоiereй Сергей Тихомиров и iерей Николай Прозоров, на 3 август 1930 г. са осъдени на разстрел. За архи-

епископ Димитрий, заради преклонната му възраст, разстрелът е заменен с 10 години концлагер. Една година по-късно същата участ постига и епископ Сергей (Дружинин).

От април 1930 г. до февруари 1931 г. следват нови арести в Ленинград, Москва, Украйна, Южна Русия и Казан основно по обвинение в създаване на „филиали на контрареволуционната църковно-монархическа организация «истинно православие»“. Към следствието са привлечени и по-рано осъждани, като епископ Максим по делото за „московския филиал на ИПЦ“ и епископ Алексей – по делото за „воронежкия филиал на ИПЦ“.

Присъдите по тези дела са жестоки. По делото за „московския филиал“ на 18 февруари 1931 г. са осъдени на разстрел 17 души, сред които и епископ Максим, а 12 човека получават присъди по 10 години принудителен труд в концлагер. По делото за „воронежкия филиал“ на 28 юли 1930 г. 12 души са осъдени на разстрел, сред които и епископ Алексей. Присъдата за епископ Алексей обаче е отменена, тъй като е извикан в Москва и е привлечен под съдебна отговорност по ново дело – „Всесъюзен център на контрареволуционната монархическа организация «Истинно-Православна Църква»“.

Това дело се разработва от централните органи на ОГПУ от есента на 1930 г. паралелно с делата срещу „филиалите“ по места. В Москва са откарани архиереи, клирици и активни миряни, разглеждани от следствието като ръководители на Центъра, провеждат се нови арести, по-рано осъждани отново се привличат под съдебна отговорност. От всички краища на страната в Москва се изпращат шифровани телеграми за ликвидирането на „филиалите на ИПЦ“. Очевидно се осъществява някакъв общ план по разгрома на църковната опозиция, обединена, според версията на чекистите, в една организация под названието „истинно-православни църковници“ или „Истинно-Православна Църква“.

Митрополит Йосиф е арестуван в Николо-Могенския манастир на 12 септември 1930 г. и става подследствен по делото „Всесъюзна контрареволуционна монархическа организация на църковниците «Истинно-

Православна Църква“⁴. Арестуваният влади́ка отначало е изпратен в един от ленинградските затвори, а след това е преместен във вътрешния затвор на ОГПУ в Москва. Предявените обвинения, както става ясно от анкетата, попълнена от митрополит Йосиф на 17 ноември 1930 г., се заключават „в ръководство на контрареволуционна организация и в създаване на монархически църковни групи“. Доблестният архиерей категорично отхвърля обвиненията.

От 22 септември той е разпитван в Ленинград, а от втората половина на ноември – в Москва. Владика Йосиф отрича каквато и да е политическа окраска на антисергианското движение, а също и своята ръководеща роля. Разказвайки за антицърковните деяния на митрополит Сергей в Ленинградска епархия, той подчертава изцяло църковния характер на антисергианската опозиция: „Недоволните от Сергей решиха да прекъснат с него общение като с администратор и да управляват своята община самостоятелно с регистрираните при храма „Възкресение Христово“ духовни ръководители митрополит Йосиф и епископ Димитрий, на когото предадох съответните пълномощия. Тази опозиция нямаше и няма никаква друга форма, нито политическа, нито църковна, като се ограничава единствено с чисто църковна дейност, чужда на гражданската политика.“⁵

На 3 септември 1931 г. е произнесена присъдата по делото „Всесъюзен център на ИПЦ“. Обвиняемите са разделени на две групи. Първата група, лявата, според следственото дело била по-умерена и се ограничавала с това да обяви митрополит Сергей за изменник, като организира собствен център начело с митрополит Йосиф. Втората група, т. нар. дясна, не само обявила митрополит Сергей за изменник, но си поставила за цел свалянето на съветската власт и възстановяването на монархията. Тя била ръководена от Гдовския архиепископ Димитрий.

По делото „Всесъюзен център на ИПЦ“ са осъдени 32 души. Участниците в „дяс-

ната“ група получават присъда от 8 до 10 години заточение в концлагер. Участниците в „лявата“ група получават присъда от 3 до 5 години принудителен труд в концлагер или заточение. Присъдата на митрополит Йосиф е: „пет години концлагер със замяна на заточение със същия срок в Казахстан“.

Последни години от живота. Мъченическа кончина

През септември 1931 г. влади́ка Йосиф е изпратен в Алма-Ата, оттам в Чимкент, а след това по разпореждане на Чимкентското ОГПУ – в селището Ленинско, Каратаски район. Отначало той живее в тежки условия – в свинарник. Неговото „помещение“ е отделено от животните само с няколко пръта. Владиката търпи всичко – студ и жегата, ужасния въздух, влечуги и насекоми, които имали достъп до това място.

В началото на октомври 1933 г. митрополит Йосиф изпраца ходатайство за предсрочно освобождение поради старост и болест до възглавяващата Политическия червен кръст Екатерина П. Пешкова. Пешкова успява да помогне на владиката частично – не го освобождават, но го оставят в Казахстан, като му разрешават да се върне в Чимкент. В дома, където живее, е оборудван параклис и той служи ежедневно св. Литургия. Митрополитът поддържа връзки с други антисергиански настроени духовници.

На 9 април 1935 г. митрополит Йосиф е освободен от заточение, но оставен да живее в Казахстан (гр. Мирзоян, сега гр. Тараз) без право на напускане. Владиката извършвал тайни служби в някои нелегални йосифлянски общини, намиращи се в различни населени пунктове на Казахстан. Такава била подземната църква на архимандрит Арсений (Борис Григориевич Корди) в Алма-Ата, таен постриженник на влади́ка Йосиф.

Според разказите на племенницата на влади́ка Йосиф, Нина Алексеевна Китаева, през август 1936 г. той живеел в покрайнините на Чимкент, на ул. „Полоторацка“, до напоителен канал, зад който се простирала стената. Той обитавал малка глинена къ-

5. „Дело ИПЦ“. Т. II. Л. 320. Цит. по: Сахаров М. С. и Л. Е. Сикорская. Пос. съч., с. 157.

щичка, в стая, в която светлината идвала отгоре и която била съвсем скромно обзаведена – цялата мебелировка се състояла от грубо скована маса, гървено легло и гва стола. Сутрин владиката ставал винаги в шест часа и всеки ден служел сам, като поставял на аналоя неголяма съгваема икона. След служба отивал на пазар, закусвал, малко почивал и се заемал с четене. Книги получавал от местните заточеници или от духовници и вярващи по куриери. Намиращите се в заточение рядко посещавали владиката и си говорели, разхождайки се из стената. Писмата обикновено изпращал и получавал само по доверени лица. Домакинството на митрополита водела монахиня Мария (Коронатова), бивша учителка в Устюжна.

През януари 1937 г. митрополит Йосиф влиза в преписка с живеещия в Чимкент Казански митрополит Кирил (Смирнов). Двамата архиереи са водачи съответно на по-твърдото и по-умереното крило на анти-сергианската опозиция. През годините след появата на Декларацията на митрополит Сергей двамата архиереи се намират непрекъснато или на заточение, или в затвора и нямат пряка връзка помежду си. Едва сега се появява такава възможност. Това е видно от протокола от разпита на митрополит Йосиф от 14 юли 1937 г. Свещеномъченикът дава показания, че през месец януари същата година е изпратил писмо до митрополит Кирил по архимандрит Арсений (Корди), в което по собствените му думи: „засвидетелствах на владиката моето най-дълбоко почитание и казах, че се прекланям пред неговото мъжествено стоене в борбата му за отстояване на църковните интереси. Това беше от моя страна пробен камък за изясняване на отношението на митрополит Кирил към мене и към установилата се за мене репутация като водач на особено църковно движение. Арсений донесе отговор от митрополит Кирил, който напълно ме удовлетвори.“⁶

Митрополит Кирил пък в писмо до йеромонах Леонид от 8 март 1937 г. пише за „обновленската природа на сергианството“,

6. Журавский А. В. Во имя правды и достоинства Церкви. Жизнеописание и труды священномученика Кирилла Казанского. М., 2004. с. 605-606.

а така също подчертава: „С митрополит Йосиф аз се намирам в братско общение, като благодарно оценявам това, че именно с негово благословение от Петроградска епархия беше изказан първият протест против начинанието на митрополит Сергей и беше дадено на всички предупреждение за надвисналата опасност.“⁷ Препииската между митрополитите се водела чрез архимандрит Арсений (Корди) и чрез някои заточени свещеници.

Всъщност от самото начало на йосифлянското движение митрополит Кирил е солидарен с него, което личи от негови писма до различни лица. В това отношение е много характерно писмото му до свещеник Евлампий Едемски-Своеземцев, писано през месец януари 1930 г. О. Евлампий осведомил владиката, че е встъпил в общение с епископ Нектариий (Трезвински) и търси неговото мнение, тъй като епископ Нектариий бил измежду архиереите, които определено смятали сергианската йерархия за отпаднала от Църквата и тайнствата ѝ за безблагодатни. В отговор митрополит Кирил пише:

„...Като разглеждам от тази гледна точка и Вашите с почтения о. Александър, недоумения относно общението с пристигналия при Вас архиерей, мисля, че във Вашето положение и аз бих постъпил така. Дори и да има известна разлика в степенята, в която се определя Вашето и неговото въздържане от общение с митрополит Сергей, но това въздържане се приема за необходимо и от новопристигналия преселник. По същество това е звук от един и същи клавиш, но у някои – с известно натискане на педала, у други – без него. Диезът, който стои при нотата на И. Прекрасни, не може да предизвика какафония, особено като се има пред вид все по засилващата се глухота на Валаамски (той е именник на 28 юни)“⁸.

7. Справка Комитета национальной безопасности Республики Казахстан № 10/1-С-П от 9 апреля 1997 г. Цитат по: Шкаровский, Михаил. Пос. съч., с. 54-55.

* Подобни иносказателни изрази като тези в последното изречение митрополит Кирил използва понякога в писмата си очевидно с цел информацията да остане скрита, ако писмото попадне в чужди ръце. Така „нотата на И. Прекрасни“ тук означава „позицията на митрополит Йосиф“ – от името на старозаветния патриарх Йосиф, наречен „Прекрасни“. Различията с

Митрополит Йосиф е арестуван на 24 юни 1937 г. от отдела на НКВД в гр. Мирзоян и е изпратен в затвора в гр. Чимкент. При обиска у владиката са иззети: кореспонденция (121 листа), фотографии, голямо количество църковна литература и известно количество пари, предназначено уж за контрареволуционна дейност. По време на обиска владиката се държи спокойно и с достойнство, а на представения му ордер написва: „Прочетох ордера и недоумявам защо няма санкция от прокурор“. В така нареченото дело „Всеруски контрареволуционен център“ заедно с митрополит Йосиф са митрополит Кирил и епископ Евгений (Кобранов), арестувани също на 24 юни. Загържани са 64 души „за участие“ във възглавяваната от тях „контрареволуционна организация на църковници“.

Митрополит Йосиф отказва да подпише предявеното му обвинение и на мястото за подпис следователят написал „контрареволуционер“. Първият разпит е проведен на 14 юли 1937 г. На него владиката дава показания, че е „възглавявал нелегална религиозна организация“. Политическите обвинения в антисъветска или контрареволуционна дейност отхвърля. След девет дни, на 23 юли, към следственото дело е присъединен нов документ под название „Показания на обвиняемия Петрови́х, Йосиф“. В него няма въпроси и отговори. Той съдържа „чисто-сърдечните признания“ на митрополита за неговата „контрареволуционна дейност“ и ръководената от него „контрареволуционна организация“. По стандартната за подобни „признания“ форма (раболепно самообвиняване) и по характерния – като за съветски чиновник – изказ очевидно личи, че тези показания са съставени от самите

него не са съществени, неговата позиция митрополит Кирил преценя като само полутон нагоре („диез“) в сравнение със своята собствена. Това не може да предизвика противоречия и противопоставяне („какафония“), особено като се има пред вид все по-„заславащата се глухота“ на митрополит Сергей (за протестите срещу неговата политика), закодиран тук под названието „Валаамски“ – при монашеското пострижение той е наречен в памет на преп. Сергей, Валаамски чудотворец (празнува се на 28 юни ст. ст.).

8. Архив УФСБ РФ по Республике Татарстан. Д. 2-18199. Т. 4. Л. 378, 379 об.

следователи, което нерядко се практикувало през годините на масовия терор – 1937-38 г.

В обвинителното заключение от 19 ноември 1937 г. се казва: „Йосиф Петрови́х се явява заместник на Кирил Смирнов и в случай на арест на последния, Петрови́х трябва да възглави контрареволуционната дейност на организацията. Освен това Петрови́х извършвал работа по концентрация на контрареволуционни сили на църковници около контрареволуционната организация, извършвал нова вербовка на членове и организираше нови контрареволуционни центрове на места...“⁹

На заседание на Тройката на НКВД по Южно-Казахстанската област от 19 ноември 1937 г. митрополитите Йосиф и Кирил (а заедно с тях и епископ Евгений) са осъдени на смърт чрез разстрел. Тези два духовни стълба прославили Христа със своята мъченическа кончина в навечерието на празника Събор на свети Архистратиг Михаил и останалите безплатни сили. На 20 ноември (7 ноември ст. ст.) 1937 г. те са разстреляни и погребани най-вероятно в местността, наречена Лиси овраг край Чимкент – място, където през 1937-1938 г. са провеждани масови разстрели.

Така завършва земния си път митрополит Йосиф. Паметта за него благоговейно се пази от хиляди вярващи – излизат статии, снимат се документални филми. През 1981 г. той е прославен от Руската Православна Загранична Църква като свещеномъченик в събора на руските новомъченици и изповедници¹⁰.

(Краї)

9. Архив УКГБ КазССР по Чимкентской области, ф.1, г. 02455. – Цит. по: Обвинительное заключение по следственному делу № 4488. – В: Журавский, А. В. Во имя правды и достоинства Церкви. Жизнеописание и труды священномученика Кирилла Казанского – <http://собор.narod.ru/kiril/apndx/al6.html>.

10. Въпреки някои инициативи от среди в Московската патриаршия, свещеномъченик Йосиф не е прославен от нея. Същото, с малки изключения, се отнася и за неговите последователи – архиереи, клирици и миряни – мъченици и изповедници, взели участие в йосифлянското движение.

Константин Бужор

КРАТКА ИСТОРИЯ НА РУМЪНСКАТА СТАРОСТИЛНА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

(продължение от бр. 1-4/2013)

Глава IV

РУМЪНСКАТА СТАРОСТИЛНА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ОТ 1989 Г. ДО НАШИ ДНИ

Положението на старостилците след рухването на комунизма през декември 1989 г.

Новата политическа ситуация в Румъния след 22 декември (9 декември ст. ст.) 1989 г. предостави на Истинната Православна Църква нейната дългожелана свобода и разрешение да провежда своята дейност легално. Това е най-големият дар, който е получавала от Бога, Който чу как кръвта на нейните мъченици вика към Него. Тя е единствената религиозна група, която беше постоянно преследвана от всички режими в течение на шест десетилетия и половина между годините 1924 и 1989 г. [...]

Коя друга църковна организация може да каже, че има повече от тридесет църкви, унищожени между 1935 и 1936 г.; безброй мъртви и ранени от ръцете на жандармите и милиционерите; побои от цивилни банди; арести, разпити с мъчения и осъдени на години тежък труд, който често приключвал със смърт? Свободата, която получихме с въвеждането на демокрацията, най-накрая ни позволява да изнесем на бял свят информация за религиозното гонение, преживяно от старостилната Църква. Важно е да го сторим, защото ужасите и престъпленията, извършени от представителите на новостилната Църква в съюз със силите на държавата, като цяло са неизвестни както в Румъния, така и в чужбина. Тези сериозни проблеми бяха внимателно укривани от желанието официалната Църква да бъде представена за единствената съществуваща Православна Църква в Румъния. Но сега можем

да наречем нещата с истинските им имена. Нашата Църква има мъжеството и смелостта да стори това, защото тя никога не е била задължена на никоя „официална“ институция било вътрешно, било външно. Тя оцелява единствено като се навяваше на помощ от Христа Спасителя и от Божията Майка и с вяра, молитва, пост, сълзи и труд. Нейните клирици работеха усилено за държавата, където е необходимо, независимо от областта, защото в противен случай щяха да бъдат категоризирани като социални паразити; те правеха това не за парична печалба, но единствено заради възможността да бъдат оставени на мира. Различни правителствени организации непрекъснато пречеха на оцеляването на старостилната Църква чрез неправомерни данъци; чрез налагане на невъзможно високи цени и договори, които никога не можеха да бъдат изпълнени; чрез големи и многократни глоби; чрез задължителен „доброволен“ труд, както и по други начини. Така всичко, което старостилците спечелваха с много труд, беше систематично ограбвано от държавата.

В телевизионно обръщение в началото на 90-те години митрополит Силвестър подчерта следното пред новите посткомунистически власти:

„Румънската Старостилна Православна Църква, която продължава практиката и традициите на православното богослужение според Юлианския календар, се присъединява заедно с всички свои вярващи към програмата, възприета от новите власти на страната, Н.С.Ф.¹, основан в резултат

1. „Национален спасителен фронт“, специален съвет, основан от Ион Илиеску на 23 декември (10 декември ст. ст.) 1989 г. за запълване на политическата празнина след пагането на комунистическата диктатура. Изпълнявайки обещанията си за свобода и многопартийна демокрация, Националният спасителен фронт обяви Румънската комунистическа партия за незаконна и

на народната победа срещу антихристиянската диктатура. Междувременно ние прекланяме сърцата си пред множеството мъченици изсред народа, които ни гонесоха свобода и които ние ще поменаваме вечно в молитвите си. Тъй като понастоящем нашата Църква няма правен статут, ние бихме искали да обърнем вниманието ви към следните пунктове.

През 1924 г. Румънската Православна Църква смени календара – действие, което причини голям смут сред вярващите. Една част от клириците и миряните не прие тази промяна, желаейки да следва правилата и традициите на Румънската Църква на нашите предци, и затова сформира Румънската Старостилна Православна Църква. От 1924 до 1945 г. нашата Църква функционираше в катакомбни условия. През 1945 г., с решение № 38955/1945 г. на Министерството по вероизповеданията, Румънската Старостилна Православна Църква беше призната и започна да функционира свободно, а през 1947 г. тя беше призната за юридическо лице чрез Граждански декрет № 202 с дата 10 юни (н. ст.) от Трибунала на окръг Нямц. През 1952 г. законният статут на нашата Църква беше отменен по груб и произволен начин и тя отново трябваше да функционира извън закона в условия на потисничество. Гоненията започнаха през нощта на 14-15 февруари 1952 г. (н. ст.), когато църковните и административни водачи на нашата Църква от манастира Слатиоара и от други местности бяха арестувани и задържани без съдебен процес за продължителен период от време. Центровете ни в Търгу Нямц бяха претършувани и нашите архиви и юридически документи бяха иззети, без необходимото издаване на документи, упълномощаващи подобни действия. Оттогава досега нашата Църква продължава своя духовен живот, като действа извън закона, въпреки че нейното съществуване е било толерирано. Тъй като тя функционираше извън закона, тя беше незащитена от безчислените действия на

установи минимумът правила за регистрацията на нови политически партии, каквито оттогава насам бяха създадени стотици. Националният спасителен фронт бе наследен през февруари 1990 г. от Временен национален единен съвет, като Илческу беше президент и при двете временни правителства – бел. преб.

гонение и потисничество, които включваха нови арести на клирици и миряни, мъчения, присъди за години тежък труд и мерки за възпрепятствуване на вярващите да се събират и участвуват в богослуженията на нашата Църква.

Позволете ми да подчертая, че по време на този период петима свещеници починаха в различни затвори, управлявани от комунистическата диктатура в резултат на ужасно суровата система на задържане. Пет храма бяха разрушени, като последният от тях – в Букурещ, на „Страда Телевизионий“ 13, през 1983 г., когато булдозери разрушиха църквата „Успение Богородично“ и оскверниха гроба на епископ Евлогий (Оца), а клириците бяха арестувани и осъдени на различни наказания. Литургичната утвар, мебелировката и други църковни ценности – някои от които притежаваха особена значимост – от разрушените църкви бяха конфискувани и иззети от Секуритате. През този период на нас ни бяха наложени ограничителни административни мерки по формата на безчислени глоби. Така беше нарушена не само свободата на изказване, гарантирана на нашата Църква от Конституцията (от 1965 г.), но не бяха зачетени и най-елементарните ни човешки права. Всички тези репресивни дейности, заедно с други, които не можем да споменем тук, насочени както срещу клира на тази Църква, така и срещу нейните вярващи, целяха да попречат на нашите религиозни дейности и дори да потиснат Църквата ни.

Въпреки тази несправедливост нашата Църква продължи да съществува и да бъде активна, имайки на разположение четиридесет и една богослужбени сгради, тоест седем манастира и тридесет и четири енорийски църкви. Клерът ѝ се състои от един митрополит, трима епископи, петдесет и двама свещеници, осемнайсет дякони и 324 монаси и монахини, които обгрижват голямо число вярващи. Въз основа на това, което представихме, ние молим правителството, с чиято политическа програма сме солидарни, да легализира организацията и свободното функциониране на нашата Църква, в съгласие с принципите, възприети от Съвета на Националния спасителен фронт. Бихме им припомнили, че нашата Църква пази

християнските традиции на нашите предци точно както те са били следвани от Националната Църква преди календарната промяна от 1924 г.“

Много свещеници, които преживели целия период на гонение, сега осемдесетгодишни, проливаха сълзи при настъпването на свободата, благодарейки на Бога, че са доживели да видят това истинско чудо и молейки се никога повече да не се повтаря подобно човешко безумие. Свободата, придобита през декември 1989 г., беше в много отношения по-значима за старостилните християни, отколкото за другите. Най-накрая те имат простата радост да живеят нормален, мирен живот; но преди всичко за тях това беше награда за страданията и жертвите на всички онези, които бяха дали живота си за това, щото старостилната Църква да може да достигне до тези щастливи времена. Тя възкръсна отново и нейната светлина се разпростира из цялата страна. Тя ще продължи да се разпространява и ще прониква в сърцата и душите на всички онези, които са жадни за православната вяра на своите бащи – истинската вяра. Борбата на старостилната Църква сега е фокусирана върху премахването на враждебния менталитет и духа на гонение, насочени срещу нея. Въпреки че нейните противници вече не могат да действат открито, мнозина не са се отказали от своите стари идеи, но по-скоро са ги префасонирали в по-изтънчени форми. Причините, породили разделението между старостилната и новостилната църкви, не са изчезнали. Старостилците остават предпазливи, защото досега от нищо един официален източник не се е чуло никакво покаяние за зверствата от миналото, и по този начин съществува ясна вероятност за влошаване на новопоявилото се благоденствие на старостилната Църква. При все това пътят към прошката чрез любовта остава отворен. Ако трябва раните на миналото да бъдат изцелени, то за целта са абсолютно необходими отричане от тщеславие, взаимно уважение и приемане на реалността.

Ръководството на Истинно-Православна Църква мъдро и енергично използва свободата, придобита след 1989 г., като започна да действа във всички места, където бяха

разрушени старостилни манастири и църкви през шестдесет и петте години гонение, за да осигури възвръщането на тези имоти с цел възстановяване на местата за богослужение. Съществуващи имоти бяха реставрирани и довършени с нови сгради и дори нови църкви. По молба на вярващите бяха изградени и нови храмове на места, където такива преди не са съществували. Нови и внушителни храмове бяха построени за кратък период от време във важните градове на Молдавия и Добруджа, в Букурещ и няколко в Трансилвания. Тези постижения са Божи дар, благословение от Господа, Който изпрати тези времена на духовна отмора за горчиво измъчената старостилна Църква.

Нека се върнем за миг на мястото в Букурещ, където епископ Евлогий живееше и се подвизаваше. След като премина във вечността, неговият достоен следовник архимандрит Флавиан остана да продължи делото му. Арестуван на 23 май (10 май ст. ст.) 1983 г., отец Флавиан беше осъден на две и половина години затвор, през което време манастирът и принадлежащият му храм бяха разрушени, църковната утвар беше конфискувана или открадната, парцелът беше разоран, гробът на епископ Евлогий беше осквернен и останките му бяха преместени или изгорени. След като получи извинение и беше освободен, отец Флавиан отиде в манастира Слатиоара, където остана до събитията от 22 декември 1989 г. Веднага след възвръщането на демокрацията започна възстановяване на манастира с малък параклис – утеха за тези, които бяха пролели множество сълзи през седемте години, през които тяхната предишна църква беше разрушена. На 7 юни (25 май ст. ст.) 1991 г. на мястото на предишната църква отец Флавиан и неговите ученици започнаха да строят внушителна катедрала, която свидетелства и ще свидетелства за победата, придобита след толкова дълги години религиозно гонение. Днес, въпреки всички трудности, които преживява страната поради своето несигурно икономическо положение, катедралният храм е почти завършен и се изографисва за чест на трудолюбивите монаси, умело ръководени от о. Флавиан. Всички вярващи очакват с нетърпение тържествения момент, когато този чуден молитвен дом ще бъде осветен.

Новата църква на манастира „Добру“

построен: притежава храм, камбанария, трапезария, килии и нови работилници, а също и превъзходно обгрижени градини и една специфична атмосфера за молитва и съзерцание, поддържана от извисения монашески живот на монахините, които живеят там. На четиринадесет километра от Корну Лунчий, който се намира между Фълтичени и Гура Хуморулуи, манастирът Брадацел, подобно на другите монашески общини, надживели комунизма, е място с богата история на саможертва. Тук епископ Демостен е старец, йерарх и духовен ръководител; тъкмо той навярно е изстрадал най-много от ръцете на враговете на истината. Под неговото ръководство манастирът е станал великолепно организиран духовен оазис, достигайки до най-високото духовно равнище. [...] Недалеч, на пътя между Корну Лунчий и Мълени, е манастирът Пъисени, чиято църква била построена и осветена през 1985 г. – през годините на комунистическия терор. По това време Секуритате пуснала различни слухове, за да предотврати неговото освецаване, но решителността, смелостта и особено молитвите на монахините и на местните вярващи довели тази история до щастлив край. Манастирът Добру е разположен близо до Вънатори и носи отпечатъка на трагичните събития, станали в него. Игуменката, майка Серафима, участвала в богослуженията заедно с о. Гликерий и била свидетел на неговия арест в Бухалница. Архимандрит Игнатие (Бъргаоану), духовният отец на манастира, ръководел изграждането на новата църква, която е почти завършена, и на прекрасната камбанария, която се из-

Длъжни сме да споменем тук постиженията на старостилните женски обители, защото те също са били центрове на духовна съпротива през годините на гонението, което засегна в еднаква степен и монахините. Манастирът Брадицел изглежда сякаш е току-що

Манастирът „Мойша“

дига между величествени ели, които я заобикалят. Манастирът Мойша, разположен в община Бороая, окръг Сучава, бил място за духовен пристан в течение на много години, където параклисът, построен в скрита долина, избегнал зоркото око на гонителите, позволявайки в него да бъдат извършвани богослужения. Три сестри, свързани с роднински връзки, най-възрастната от които била игуменката, майка Александра, показали, че притежават голяма смелост, извираща от любовта им към Христовата Църква, като започнали тайно да строят нов храм по време на комунистическия режим. Тази църква беше наскоро осветена.

Има също и други монашески общини към Митрополията на Румънската Старостилна Православна Църква по други места из страната. Тези монашески общини били построени с личния труд на онези, които живеят с духовния идеал по тези места. Въпреки че тези мъжки и женски манастири не са били унаследени от никакви предшественици, монасите и монахините, които живеят в тях, са получили възможно най-голямото наследство: непроменената вяра на нашите отци, борбения дух и любовта към Божиите заповеди и към живота в Христа. Те са си построили сами всичко, което е необходимо за едно истинско монашеско общжитие, за разлика от следващите новия календар, които са заели готови манастири, основани от князе, исторически църкви и други напълно изцяло подарени места за богочитание, които през множеството векове, когато цялата страна беше „старостилна“, бяха строени от светци на нашия народ, които сега също биха могли да бъдат окачествени

като „старостилни“. Днес тази строителна програма върви неспирно из цялата страна. Старостилните храмове никнат един след друг, непрестанно увеличавайки нашата численост. Ние не изпитваме неподобаващо любопитство относно проектите на другите или завист към техните постижения, а просто искаме да бъдем оставени на мира, за да градим нашия църковен живот, материално и духовно, както сметнем за необходимо.

Манастирът Слатиоара: маяк на Румънската Старостилна Православна Църква

В наши дни, когато човек може да отиде до манастира Слатиоара, без да преживява спречквания с милицията или да бъде изгаден и преследван от Секуритате, трудно е да си представим вярата, борбата и жертвата, с които е построено това място. Историята на това свято място е неразделима от историята на старостилната Църква и е неразривно свързана с живота и дейността на неговия основател, светия йерарх Гликерий Изповедник. Сегашният манастир е бил построен в изключително трудни условия след Втората световна война, когато е имало много малко свобода и гонението е било подновено. Под ръководството на епископ Гликерий и неговия доживотен другар и духовен брат йеросхимонах Давид, първият игумен на манастира, скоро се развило ядро от верни монаси, годни за работа и готови за жертва. Манастирът Слатиоара бил първоначално построен с цел да стане духовно ядро и център на ръководството на старостилците, откъдето да може да бъде координирана цялата религиозна дейност на старостилната Църква. Районът на Слатиоара бил известен на двамата основатели на манастира, тъй като те живеели в единение в близките гори. Тази местност и мястото, избрано за манастира, удовлетворявали изискванията за защита във враждебни и бурни времена. Вярващите от района били изсред онези, които били калени по време на гонението в ранните години след календарната реформа. Църквата, която те построили в този район, била разрушена от жандарми през 1937 г., но въпреки това монасите и миряните не загубили вярата си.

Когато дошъл в Слатиоара през 1941 г., о. Гликерий пребивавал шест месеца в скривалище в къщата на Николае Чокан. През лятото той живеел в малка къща или на нейния таван, която имала изход в края на градина, извеждаща към гората; о. Пахомий, един от отците на манастира, все още показва къщата на посетителите. Синовете и внуците на Николае Чокан разказват с уважение истории за монаха и стареца йеромонах Гликерий. Вярващите защитавали о. Гликерий, като го информирали предварително всеки път, когато жандармерийски патрули се явявали в Слатиоара, търсейки го, за да го арестуват. По-късно той бил скрит за още една година в къщата на Константин Фламънду, който днес е на осемдесетгодишен. О. Гликерий бил търсен от жандармерията и от префекта на окръг Бая, който изпратил шпиони да разберат къде се крие. Вярващите обаче дали на тези шпиони лъжливи следи и внимателно скрили убежището на о. Гликерий. Константин Фламънду работел по онова време при новия храм, който се строел в Слатиоара и държал светеца в течение на всичко, което се случвало. Вярващите построили подслон за о. Гликерий в гората Рашка, на място, наречено Гузиноая, и когато впоследствие той се оказал в опасност да бъде открит там, приготвили друг подслон за него на брега на реката Арин във Велика Рашка.

Старостилните монаси, които преживели гоненията преди войната, се разпръснали по различни места и се скрили през годините на потисничество. Тези запалени светилници на гоненото Православие трябвало да образуват мощен факел, като се съберат заедно на едно място, достъпно за всички души, които били жадни за истинската вяра. Така през 1947 г. започнал строежът на манастира Слатиоара с издигането на малък дървен параклис за ежедневни богослужения. Църквата и килиите били оформени по образец на атонските скитове, където пространството е ограничено и е необходим икономичен подход за удовлетворяване нуждите на сградата и за осигуряване на необходимото място за нейните обитатели. Килиите били преместени в нова група от сгради през 1978 г., за да направят място за разширяване на църквата.

Не след дълго манастирът Слатиоара започнал да бъде търсен не само като известен духовен център, но също и като религиозно училище и като център на цялото старостилно движение. През годините на комунистическо потисничество този манастир понесъл товара на религиозното и политическо гонение. Новостилната митрополия на Молдавия построила църква и много помощни постройки в близост до него, което Секуритате по онова време се опитвала да използва за подкупничество, обещавайки на всеки, който би се отказал от стария стил, свещеническо място там. Кметът на община Рашка, Антон Тоадер, бил яростен враг на манастира, окачествявайки го като „разсажник на старостилци“ и желаейки да го унищожи на всяка цена. Не успял. Агитаторът на Румънската комунистическа партия в района, Николае Бордеяну, имал навика да спира вярващите, които отивали към манастира, и да конфискува приносите, които носели – с цената на голяма жертва – като дарове за монасите. И Тоадер, и Бордеяну имали трагична съдба, умирайки преди да могат да помолят за прошка.

Общинският съвет и началникът на милицията безпокоели старостилците, като изпращали призовки до всички монаси и свещеници с разписания за участие в нощни стражи, с определени дати и време за инструкции. Тук препечатваме, в съкратен вид, съдържанието на една такава призовка, която била адресирана до „другаря Онофрей Онофрей“ (митрополит Силвестър):

„Въз основа на Декрет № 231/1974 г. и на решението на събора на жителите на община Рашка беше решено, щото през нощите на 1, 2, 3 и 4 януари 1983 г. (нов стил) вие трябва да се явите в пост № 8 на село Слатиоара за обществена стража между 21.00 и 5.00 часа. За тази цел трябва да се явите на 30 декември 1982 г. (нов стил) в милиционерския пост на община Рашка за инструкции...“

Подобна призовка била адресирана до настоящия първоерарх, митрополит Власий, който бил определен да работи през нощите

от 5-8 януари 1981/23-26 декември 1980 г.² Всеки път, когато чиновници на Секуритате идвали в манастира, те изисквали да им бъде показван списъкът с манастирския персонал и извършвали строгия си надзор с охота, което личало от отношението към монасите – сякаш си имали работа с някакви шпиони или с извънмерно опасни индивиди. През 1970 г. манастирът Слатиоара платил 40.000 леи³ за електрификацията на община Рашка с договорката, че манастирът също ще се ползва от електрическият ток, който цял да бъде прокаран. При все това служителите не изпълнили своето обещание, като отлагали систематично сделката, въпреки факта, че електрификацията на общината била почти завършена. Всеки апел бил посрещан с отрицателен отговор.

Един от методите на гонение, използван най-често срещу старостилците, включвал регистрирането на постоянно местожителство или преместване на адреса в личните документи. Били налагани многократни глоби не само на

монасите, но също и на монахините в резултат на безбройни неочаквани инспекции. Пример за това бил старши лейтенант Турински, началникът на Бюрото за преброяване на населението във Фълтичени, който тероризирал цялата монашеска общност в региона по този начин.

Манастирът Слатиоара бил същинска крепост за истинската вяра, в която нейните врагове се опитвали да проникнат, като използвали подозрителни индивиди с цел да измъкнат информация за дейностите на монасите. Но винаги било лесно да се забележи кога кандидатите за монаси не идвали искрено за покаяние и от любов към Бога, така че ръководството на манастира никога не било компрометирано чрез тази тактика. При все това Секуритате веднъж успяла да пусне слуха, че манастирът цял да получи одобрение от държавата да функционира законно. Целта на този слух,

2. Тоест през този период от време, когато се празнува Рождество Христово от старостилците. Бел. прев.

3. Равностойно на приблизително 1.500 \$ по онова време. Бел. прев.

Митрополит
Силвестър

който се носел няколко години, била да отклони вниманието на ръководителите на старостилното движение от вземането на дейни мерки за организиране и укрепване на тяхната Църква. Когато старшите отци на манастира разбрали каква била работата, те отпратили отговорните за този слух.

За своята подчертано антикомунистическа позиция клириците на манастира Слатиоара се намирили под постоянно критично наблюдение от страна на Секуритатите. Митрополит Власий разказваше, дори много преди 1989 г., как един служител на Секуритатите дошъл в манастира Слатиоара, за да разследва случая с възрастен старостилен свещеник, който изпратил писмо до Централния комитет на Румънската комунистическа партия, критикувайки действията на безбожниците и в частност тяхната политика да принуждават хората да работят в неделни дни и на важни църковни празници. И така оцеляването на старостилната Църква било активно, а не пасивно, и въпреки че старостилците възбуждали гнева на репресивните сили, те продължили да се борят открито срещу безбожните мерки, налагани на населението от държавата. Такова непокорство не било грях, защото лидерите на нацията вече не били с Бога – Единствения, пред Когото старостилните клирици и вярващи биха преклонили глави.

Сега предлагаме кратък преглед на първоиерарсите на старостилната Църква. Всички те са служили в манастира Слатиоара. Първият първоиерарх, митрополит Галактион, бил изключително културен човек, завършил богословското си образование в Черновци и Санкт-Петербург. Неговата привързаност към Юлианския календар, която той изразил още през 1916 г., го разположила да приеме интронизация за духовен водач на старостилното движение в манастира Слатиоара на 18 април (5 април ст. ст.) 1955 г. Той изиграл важна роля в духовното възстановяване на старостилната Църква чрез ръкополагането на йерарсите Гликерий, Евлогий и Методий и чрез ръкополагането на огромен брой свещеници. Преминал във вечността на 18 юли (5 юли ст. ст.) 1959 г. и бил погребан до църквата на мястото, което той сам си избрал.

Вторият първоиерарх бил митрополит Гликерий, най-значимата личност на Румънската Старостилна Православна Църква, на когото тя дължи не само своето основаване и оцеляване, но също и своето развитие и настоящо процъфтяване. Чрез своята работа като геен и мъдър пастир той остава в спомените и сърцата на вярващите като истински апостол на традиционната православна вяра. Борбата му за просперитета на старостилната Църква била радостта на неговото земно странстване, което той посветил на спасението на душите, които го следвали. Преминал във вечността на 28 юни (15 юни ст. ст.) 1985 г. – датата, на която беше прославен през 1999 г. и на която влезе в списъка на светците.

Св. Гликерий беше унаследен от третия първоиерарх, митрополит Силвестър, един от неговите ученици. Той произхождал от семейство на вярващи в община Ръдъшани, окръг Сучава – област, гала на старостилната Църква множество клирици и монаси. Подобно на своите родители и на братята си, той посветил тялото и душата си на предписанията на традиционното Православие, молейки се на Бога *да се смилва скоро над народа* (2 Мак. 7:37). Митрополит Силвестър имаше щастието да доживее да види старостилната Църква свободна и узаконена да функционира след 1989 г., и действаше енергично и бързо, за да получи одобрение от държавата с цел старостилната Църква да се организира и да работи като юридическо лице. Той също така поде важната инициатива за построяване на много нови църкви и за ръкополагане на нови йерарси с цел укрепването и процъфтяването на старостилното движение. Митрополит Силвестър почина на 18 март (5 март ст. ст.) 1992 г. на шестдесет и осемгодишна възраст, бидейки още в разцвета на силите си. Вярващите оплакаха неговата преждевременна загуба, която стана във време, когато имаше най-голяма нужда човек от неговата величина да бъде кормчия на старостилната Църква.

Четвъртият първоиерарх, митрополит Власий, беше избран за продължител на делото на митрополит Силвестър. Той направил първите си крачки в монашеството като малко момче, а след като отбил военната си служба, се завърнал, за да продължи живота си

и монашеския идеал в този свят манастир. Един светец разказва как монах, който живеел като отшелник, веднъж, когато о. Власий бил млад, го видял в двора на манастира; той бил тих и послушен, с голяма любов към учението и изучаването на богословските творения. Отшелникът, схимонах Дамаскин, отбелязал: „Това момче ще стигне далеч“ – пророчество, изпълнило се по-късно, когато епископ Власий бил интронизиран на петдесетгодишна възраст за митрополит на старостилната Църква на Томина неделя, 1992 г. От ранна възраст о. Власий понасял с твърдост комунистическия терор, който го принуждавал в много случаи да бяга в горите, за да избегне изхвърляне от манастира. Той бил избран за игумен на манастира Слатиоара през 1984 г. и бил посветен за епископ през 1985 г. По време на своето игуменство той се изправил отново срещу насилствените действия на милицията, която не можела да понася да вижда млади мъже в манастира; от това време насетне о. Власий започнал да полага живота си за своите млади ученици, по думите на Евангелието (вж. Йоан. 15:13). Маркар и инструктиран да изпраща по-младите монаси обратно по домовете им, о. Власий отговарял, че той не може да стори това, тъй като не той ги е довел или приел в манастира. Когато бил заплашван от полковник Мургочи, началникът на Бюрото по преброяване на населението, о. Власий се изправял срещу него с голяма смелост, протягайки ръце, за „да бъде вързан“ според израза на ревностния чиновник. Митрополит Власий е самоук, постоянстващ, верен ученик и духовен потомък на тримата предишни първоиерарси. Чрез многобройните си появявания по телевизията, в радио предавания и чрез интервюта той направи известна и защити каузата на Истинската Православна Църква пред целия народ. Понастоящем той усърдно пасе овцете на тази Църква, обогатявайки съкровището, завещано от великите мъже, които са го предшестваха. Под ръководството на митрополит Власий манастирът Слатиоара започна строеж на внушителна нова катедрала, посветена на слизането на Светия Дух; в настоящия момент кулите са завършени и тече работа по покрива. Това е приношение на Бога и на Божията Майка, където ще се издигат благодарствени

молитви към всички светци и особено към св. Гликерий за Божиите благословения, изобилно излети върху старостилната Църква след 22 декември (9 декември ст. ст.) 1989 г.

Манастирът Слатиоара е жив пламък, който гори без пушек или пепел над тази духовна крепост на вярата и героизма – Румънската Старостилна Православна Църква, защото той е бил и ще остане непрестанно светец маяк на традиционната православна вяра. Това е място за поклонение на вяръващите, които искат да научат за страданията, претърпени от истинските синове на Христа от 1924 до 1989 г. и да се преклонят пред плода на тези страдания, светите мощи на св. Гликерий Изповедник от Слатиоара, чието име и авторитет сега красят името и авторитета на самия манастир. По време на земния си живот митрополит Гликерий е бил търсен от вяръващите като духовен отец и църковен учител. Сега, след като той премина във вечността, в резултат на неговата прослава като светец и небесен благодетел от Православната Църква само тези, които вяръват в светостта на св. Гликерий, могат да се ползват от силата на неговото застъпничество пред Бога.

**Връзката на Румънската
Истинно-Православна
(Старостилна) Църква с нейните
Православни Църкви сестри,
които не са се отклонили от
истинската вяра**

„Приятел в нужда се познава“ е мъдра поговорка, отразяваща преживяванията и страданията на румънския народ. Такова е било и положението на Румънската Старостилна Православна Църква, преследвана от своите родни „братя“ и принуждавана да търси подкрепа от други източници. Св. Гликерий ходил на Света Гора и в Йерусалим да получи благословение за всичко, което правел за старостилното движение, но в частност да получи подкрепа за основаването на неговата йерархия. Съветването и общението с Църкви сестри в борбата за защита на истинската православна вяра – борба, водена от тези Църкви на техните съответни територии, била належаща. С голяма трудност той успял да установи

Моменти от бдението и заупокойната молитва пред гроба на митрополит Силвестър в Слатиоара, Румъния – Преображение Господне, 1995 г.

връзка с Гръцката Истинно-Православна (Старостилна) Църква, която сама представлявала малцинство, след като държавната Гръцка Църква преминала към новия календар на 23 март (10 март ст. ст.) 1923 г. Тази връзка прераснала във времето в здраво литургично общение с взаимни братски посещения по повод на големи [църковни] събития и взаимна материална и духовна помощ според ситуацията.

Начело на Гръцката Истинно-Православна (Старостилна) Църква стои Оропският и Филийски митрополит Киприян, чийто Свети Синод на Противостоящите поддържа мъжки и женски манастири, метоси и енории в Република Гърция, в Румъния, в Република Австрия, в Кралство Швеция, в Република Италия, в Република Чехословакия, в Грузия, в Република Кения, в Демократична република Конго, в Република Конго, в Република Уганда, в Южна-африканската република, в САЩ, Канада и Австралия. Нашата Църква поддържа пълно литургично общение с църквите на този Синод, като сътрудници с тях в множество сфери. [...]

Друга наша Църква сестра е Българската Истинно-православна (Старостилна) Църква. Центърът на тази Църква се намира в София, столицата на Република България, и неин предстоятел е Триадицкият епископ Фотий, който често прави братски посещения в манастира Слатиоара.

През 1992 г. нашата Църква установи литургично общение също така с Руската Задгранична Православна Църква, чийто център се намира в Ню Йорк и се състои от многобройни епархии във всички континенти на земното кълбо. [...]

Светият Синод на Румънската Истинна (Старостилна) Православна Църква не е подчинен на никоя от гореспоменатите Църкви; напротив, всяка Църква взаимно уважава статута на другите като Църкви сестри, които са автокефални.

Нашата Църква посреща началото на настоящото хилядолетие със значително подобро положение в сравнение с шестдесет и петте години гонение между 1924 и 1989 г. Двадесет и първият век обещава да бъде време на религиозна търпимост, но опитът ни е научил, че трябва да вървим напред с голямо внимание. Нови капани могат да бъдат поставени за религията от лукавия, за да създаде ново обръкване. Истинската Православна Църква, от своя страна, ще остане непоколебима в своето обещание към православната вяра, вярата на светите отци и вярата на нашите предци, отказвайки да пропилява своето наследство от догми и традиции. Румънската Старостилна Православна Църква е претърпяла шест десетилетия и половина гонение и върху нейните клирици и миряни е бил упражняван всякакъв вид натиск, за да се отречат от истинската вяра. При все това, с Божията помощ, ние, старостилците, сме запазили вярно светото Прегание, както сме го приели от нашите предци, и ще го предадем на поколенията по същия начин, във вечни векове.

Превод от английски език

Vujor, Constantine. Resisting unto blood. Sixty-Five Years of Persecution of the True (Old Calendar) Orthodox Church of Romania (October 1924—December 1989). CTOS, Etna, CA, 2003.

(Край)

ПАСХАЛНО СЛОВО

„Чрез смърт погубена, окаяната смърт лежи бездиханна; като не понесе божественото привнасяне на живот, тя, силната е мъртва и на всички се дарява възкресение“

(Цветен Триод, седма неделя след Пасха, канон на утренията, трета песен, втори тропар)

Възлюбени във възкръсналия наш Спасител братя
и сестри,
чеда на Светата Православна Църква!

Чрез смърт е погубена смъртта, чрез смъртта на Безсмъртния, чрез живоначалната сила на Умрелия и Възкръсналия! Тези сло-

ва не са красив символ, не са облечено в религиозно-поетична образност „вярване“ на християните. В тях тупти несекващият пулс на истината за човешкото съществуване. Тази истина не е почерпена от един или друг източник на човешки опит – на горделивия човешки опит, притиснат между пределите на раждането и смъртта. Неин извор е сам въплътеният Бог Син, Второто Лице на Троициния Бог, Богочовекът Христос, Умрелият и Възкръсналият, Който със смъртта Си умъртви смъртта и ни разкри смисъла и на живота, и на смъртта.

Смисъл на смъртта? Какъв смисъл може да има смъртта, която слага край на всякакъв смисъл? Смисълът на смъртта е в нейната собствена смърт – „чрез смърт погубена, окаяната смърт лежи бездиханна“. Но и нещо много повече – Христос Бог застава смъртта да стане употреба на живота. Смъртта прие Неговото бездиханно тяло, но се натъкна на Бога и сама бе умъртвена – „като не понесе божественото привнасяне на живот, тя, силната е мъртва“.

Ала що е смърт? Според човешките мерки и понятия – края на телесния живот, умирането на тялото. Но човекът не е само тяло. Не е и само безпльтен дух, защото лишената от плътта гуша не е цялостният човек. Бог е създал човека от гуша и тяло, премъдро съчетани в едно същество, надарено с безсмъртие. След падението на прародителите грехът разбива това единство между гуша и тяло и в този смисъл разрушава самото битие на човека. Тъкмо тази причинена от греха разруха се нарича смърт – човекът умира, с други думи, той престава да бъде неразривен съюз между гуша и тяло, т.е. престава да бъде човек, престава да бъде той самият – такъв, какъвто е бил създаден от Бога в шестия творчески ден. Така че смъртта не е просто край на телесния живот и връщане на тялото в земята. Смъртта е противое-

мествено разпадане на човешката природа, вследствие на което тялото на човека изтпява, а душата му потъва в тъмната на ада. Така смъртта разделя това, което Бог е съчетал. Ето защо смъртта е наистина страшна.

Но възпътеният Бог Слово победи, умъртви смъртта и тя е мъртва за всички оживели в Христос, за всички живеещи в Христос. Човешкият род не е вече роб на смъртта. Да, вярно е, че умъртвената смърт има и до свършека на вековете ще има свои доброволни роби, своя рат от телом живи мъртъвци, които непоклатимо вярват, че смъртта е жива, че е по-силна от всичко живо и че след умирането на човешкото тяло от човека не остава нищо.

Но ето, че „на всички се дарява възкресение“ – на всички, които разтворят сърцата си за словото на Живия Бог, на всички, които живеят с Христос и в Христос, като се стремят, борят се да станат участници в победата над смъртта, в умъртвяването на смъртта. На всички тях се дарява възкресение за живот (ср. Иоан 5:29). Впрочем и драговолните роби на смъртта ще възкръснат, ала за осъждане (пак там).

За тия, които са Христови, за тия които живеят с Христос и умират в Христос смъртта е не край, а начало на нов живот. Древните християни са празнували смъртта на мъчениците като раждане за нов живот във вечността. След смъртта и възкресението на Богочовека гробът не е мрачен, защото Господ го осия с несътворена светлина; гробът не е последното място на земното ни изгнание, а само врата по пътя към небесното ни отечество. Различието между смъртта до Христовото Възкресение и смъртта подир него е подобно на различието между неугасим пожар и пламък на свещ – по думите на светител Николай Сръбски. От проклетие за човешкия род смъртта става за чедата на Богочовека врата към възкресението и живота. Чедата на Христос са чеда на живота, защото Христос и животът едно са. Чедата на Христос са чеда на възкресението, защото Христос и възкресението едно са. „На всички се дарява възкресение“ – кой може да изкаже величието на този дар? Според св. Атанасий Велики това не е в състояние да стори дори ангелски език, защото „даровете на благодатта превъзхождат мярата на сътвореното – смъртта е прогонена от людете, адът е лишен от многолетна власт и човешкият род, осъден от закона на греха, се учи да царува според дара на благодатта“. Могъщи слова, потопени в истина, в дух и живот; слова, които живително хранят и укрепват вярата ни, че Възкръсналият и Възкресителят, вечно Живият и Животворящият Христос Бог е със Своите живи люде и в Своите живи люде и до гроба, и подир гроба, и сега, и всякога, и в безкрайността на бъдещия век!

Амин.

Христосъ възкресе! Воистинно възкресе!

† Триадицкият епископ Фотий

Пасха Господня, 2014 г.

РОЖДЕСТВЕНСКО СЛОВО

На Отца си подобен, Сине мой, как обедняваш и се уподобяваш на роб? Как да Те положи в ясли на безсловесни – Тебе, Който избавяши всички от безсловесие...?¹

(Муней, 24 декември по църковния календар, първи канон на утренията, осма песен, втори тропар)

Възлюбени в родилця се Богомладенец братя и сестри, чеда на Светата Православна Църква!

Нзречени от лицето на Божията Майка, тия гуми не са само художествено слово, не са просто поетичен израз на религиозни идеи и чувства, а дълбинна истина, потапяне в тайната на Сина Божий и Сина Чо-

вешки, родил се от Майка Девица в този свят, разяждан от пленение, подвластен на смъртта. Рождеството на нашия Спасител е събитие, което може да бъде изследвано по писмени извори, може да бъде припомняно, празнувано по най-различен начин, а може да бъде отминато и без внимание, може да бъде омаловажавано или отричано. За него би могло да се говори сухо и академично, или пък леко и увлекателно, би могло да се проповядва „професионално“ – с повехнало или пък с умело църковно красноречие, но до неговия съкровен, надвремеви смисъл могат да се докоснат единствено смиреният ум и вярващото сърце – приютени, съгръвани, очиствани, обновявани в лоното на Църквата. Да, с втъканите в слово богословски съзercания, молитвен трепет, удивление, благоговейно преклонение Църквата приобщава чедата си към великата тайна на благочестието – явяването на Бога в плът (ср. 1 Тим. 3:16).

Кой може да постигне с ум и да изрече със слово как подобният, единосъщният на Бог Отец Син Божий драговолно обеднява и става подобен на нас, робите на греха, като възприема нашата природа, нашите гуша и тяло, нашата скръбна човешка плът? Ето в какви гуми се излива наднебесното съзercание на свети Григорий Палама: „Седящият на Херувими като Бог днес е положен на земята като Младенец. Невидимият за шестокрилите Серафими – на Когото не могат да съзercават не само природата Му, но дори сиянието от славата Му, поради което покриват с криле лицата си – днес е достъпен за земния взор и телесните очи, понеже прие плът. Полагащият на всичко предел и от нищо Неограниченият се вмества в набързо направени ясли. Този, Който държи всичко в шепата Си и го прави плътно и здраво, се пристяга с

1. НѢИШИН ѠѢИКОЕ ПОДОБІЕ, СІНЕ МОЙ, И КАКѠ РѢА ПОДОБІЕ ѠБНИЦАВЪ ВОСПРІАВЪ СІН; КАКѠ ВЪ ЯСЛЕХЪ ВОСКЛОНИ ТЪ БЕЗСЛОВЕИИХЪ, ИЗБЕВЛЮЩАГО ВСА Ѡ БЕЗСЛОВЕИА...

малки пелени... Владеещият неизчерпаеми съкровища драговолно се обрича на такава бедност, че за Него не се намира място в лъдско жилище...; и не само с раждането Си се облича в повалената наша природа Този, Който има една и съща природа с Всевишния Отец, не само приема тази крайна нищета, като се ражда в бедна пещера, но още от майчината Си утроба се причислява към робите – Той, Който по природа е Господар на целия свят.“

Слова–лъчи, изливащи се от тайната на благочестието. Слова, ословесени от прегвечното Слово, което избавя всички от безсловесие.

Но защо, защо толкова много човеци тегнат назад към безсловесието? Защото са се втурнали към обилните трапези на този свят, защото са натезжали от натъкнани със земна пръст мисли и чувства. Нима лъде, отгадени на безсловесие, могат да празнуват Рождеството на Този, Който ни избавя от безсловесието? Обредни ястия, кичозни пещерки с ясли и накичени елхи дори в православни храмове, магазини, глъч, суета – това ли е празникът Рождество Христово?... Има ли тук място за Христос, има ли тук място за Живия Бог, за Сина Божий, станал Син Човешки? Какво да речем за човешкото безумие, за човешкото безсловесие, което прокужда Христос от празника на Христовото Рождество? Нима нашето съвремие е лишено от христолики лъде, които със слово, дух и живот благовестят тайната на благочестието?

Но нека не ни плаши крясъкът на безсловесието, нека и този въпрос да не внася смут в душите ни.

Наистина стихииите на света безмилостно шибат сетивата ни с шумното веселие, с изкуствените светлини на другия празник, на празника без Христа. Ала Христос незримо е със Своите лъде до свършека на времената и Негови верни следовници има и ще има до свършека на времената. Ето, тук и там, незабележимо за нас, двамата, трима и още някои, още мнозина други редом с тях носят в душите си отблясък от Слънцето на правдата, носят искри от тайната на благочестието. В тези лъде и чрез тези лъде съкровено, тихо, смирено и в същото време могъщо и непобедимо ще сияе великата тайна на благочестието, която се лее от песенното богословие на Църквата, струи от богословското свидетелство на светите отци, блика и от следните светоносни слова: днес „Този, Който облича небето с облаци, се повива с пелени; в ясли ляга Този, пред Когото трепет обзема Херувимите; в пещера се побира Този, Който изпълва всичко“². На Него, Непостижимия и в непристъпното Му величие, и в неизразимото Му смирение, на възплътения Бог Слово, нашия Господ Иисус Христос, заедно с безначалния Негов Отец и Пресветия Благ и Животворящ Дух, единосъщна и неразделима Троица, подобава благодарение и слава, чест и поклонение сега, и всякога, и във вечни векове. Амин!

Честито Рождество Христово!

† *Триадицкият епископ Фотий*

2. Миней, 22 декември, канон на повечерието, песен пета, втори тропар.

Из живота на Българската Православна Старостилна Църква

(продължение от стр. 6)

Молитва преди причастяването на миряните на св. Литургия на празника Петдесетница и освещаване на орехови клонки по време на деветия час преди вечернята, 8 юни (26 май ст. ст.)

Празникът „Св. Дух“ в храма „Света Троица“ в гр. Гоце Делчев, 9 юни (27 май ст. ст.)

Трисагий на гроба на игумения Серафима (Ливен) в Княжевския манастир „Покров Богородичен“, 5 юни (23 май ст. ст.)

Вечер, посветена на десетгодишнината от кончината на игумения Серафима (Ливен), 15 юни (2 юни ст. ст.)

Престолният празник в чест на Всички български светци на приземния храм „Св. Йоан Рилски и всички български светци“ при катедралния храм „Успение Богородично“, 22 юни (9 юни ст. ст.)

Начало на св. Литургия за празника на светите първовърховни апостоли Петър и Павел, 12 юли (29 юни ст. ст.)

Престолният празник в чест на св. Йоан Рилски на приземния храм „Св. Йоан Рилски и всички български светци“ при катедралния храм „Успение Богородично“, 14 юли (1 юли ст. ст.)

Причастяване по време на св. Литургия за престолния празник на храма „Пресвета Богородица – Радост на всички скърбящи“ във Велинград, 5 август (23 юли ст. ст.)

Малкият вход по време на св. Литургия и освещаване на грозде на празника Преображение Господне, 19 август (6 август ст. ст.), катедрален храм „Успение Богородично“, София

Празникът на катедралния храм „Успение Богородично“ в София

За престолния празник на катедралния храм в столицата се събраха клирици и миряни от всички краища на страната. Богослуженията бяха оглавени от Триадицкия епископ Фотий. След св. Литургия беше отслужен молебен към Пресвета Богородица, тъй като поради строежа на административната сграда в двора на храма не можеше да се извърши литийно шествие около него. На 29 август (16 август ст. ст.) вечерта Негово Преосвещенство отслужи чина „Погребение на Пресвета Богородица“.

Водосвет за престолния празник на св. Йоан Рилски в приземния храм „Св. Йоан Рилски и всички български светци“, София, 31 август (18 август ст. ст.)

Момент от св. Литургия за престолния празник на храма „Преп. Йоан Рилски“ в Дупница, 31 август (18 август ст. ст.)

Летен детски лагер, 1-6 септември (19-24 август ст. ст.)

Св. Литургия за празника Рождество Богородично, 20 септември (7 септември ст. ст.)

Чин на въздигане на св. Кръст в края на бдението за празника Въздвижение на св. Кръст, 26 септември (13 септември ст. ст.)

Св. Литургия в Княжевския манастир за престолния празник на манастирския параклис „Покров Богородичен“, 14 октомври (1 октомври ст. ст.)

Малко освещаване на храма „Св. апостол и евангелист Лука“ в Княжевския манастир след ремонт, 28 октомври (15 октомври ст. ст.)

Св. Литургия в Княжевския манастир за престолния празник на главния манастирски храм „Св. апостол и евангелист Лука“, 31 октомври (18 октомври ст. ст.)

Молебен към преп. Йоан Рилски след св. Литургия,
1 ноември (19 октомври ст. ст.)

Евангелски чин на бдението за празника Архангеловден, 20 ноември (7 ноември ст. ст.)

Литията на бдението и Малкият вход на св. Литургия за празника Въведение Богородично,
4 декември (21 ноември ст. ст.)

СЪДЪРЖАНИЕ

Свещеният Синод на Църквата на истинските православни християни в Гърция и Свещеният Синод на противостоящите се обединиха	7
Сформиран е Архиепископски Синод на Българска Православна Старостилна Църква	8
Свещеноизповедник Виктор, епископ Глазовски Писмо до ближния	9
Житие на св. Георги Софийски Най-нови	13
Игумения Серафима (Димитрова) Верността на матушка игумения Серафима (Ливен) към духовните завети на светител Серафим като подвиг в условията на комунистическия тоталитаризъм	17

Триадицкий епископ Фотий

Чрез търпението се проверява дали у човека има любов

28

За духовната свобода на Църквата.
Житиепис на Петроградския митрополит
свещеномъченик Йосиф (край)

36

Константин Бужор

Кратка история на Румънската Старостилна
Православна Църква (край)

42

Триадицкий епископ Фотий

Пасхаано слово

51

Триадицкий епископ Фотий

Рождественско слово

53

ЗА СПРАВКИ: СОФИЯ 1619, УЛ. „СВ. ЛУКА“ № 4 ТЕЛЕФОН: 02 857 23 23

E-mail: pravoslavno.slovo@gmail.com.

© 1993–2014. Православно слово (ISSN 0861–9948). **Използването на части** от наши публикации е позволено при посочване на автора и източника (сп. „Православно слово“, ISSN..., брой, година, страници). **Печатната или електронна препубликация** на цели материали – само с писмено разрешение на редакцията.

Архив на сп. „Православно слово“ в Интернет: <http://bulgarian-orthodox-church.org/ps/>

Постригване на Дамян Загорски от Варна за четец преди св. Литургия, 14 декември (1 декември ст. ст.)

Преди Малкия вход на св. Литургия в Неделя 28. след Петдесетница, 21 декември (8 декември ст. ст.)

Рождество Христово в катедралния храм

Вляво: Полиелей на бдението. Вдясно: Малкият вход на светата Литургия за празника, 6 и 7 януари 2014 г. (24 и 25 декември ст. ст. 2013 г.)

Среща на Триадицкия епископ Фотий с деца от неделното училище при катедралния храм „Успение на Пресвета Богородица“, 10 януари 2015 г. (28 декември 2014 г. ст. ст.)